

Valstybinio audito ataskaita

ĮMONIŲ RESTRUKTŪRIZAVIMO PROCESO VALDYMAS

2015 m. spalio 2 d. Nr. VA-P-20-12-14

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto puslapyje
adresu www.vkontrole.lt

TURINYS

<u>SANTRUMPOS IR SAVOKOS</u>	<u>3</u>
<u>SANTRAUKA</u>	<u>4</u>
IŠVADOS	5
REKOMENDACIJOS	7
<u>IŽANGA</u>	<u>9</u>
<u>AUDITO REZULTATAI</u>	<u>13</u>
<u>1. Ar įmonių restruktūrizavimo procesas efektyvus?</u>	<u>13</u>
1.1. Restruktūrizavimo bylos keliamos nemokioms įmonėms	14
1.2. Restruktūrizavimo bylos keliamos remiantis nepatikimais duomenimis	17
1.3. Kreditorių reikalavimų išsiaiškinimo stabdymas nepagrįstai ilgas	18
1.4. Sprendimų priėmimo tvarka neužtikrina skirtingų rūšių kreditorių teisių	22
1.5. Neužtikrinama tinkama restruktūrizavimo plano kokybė	24
1.6. Nevykdoma restruktūrizavimo proceso priežiūra	27
1.7. Nenumatytas sklandus perėjimas iš restruktūrizavimo proceso į bankroto procesą	29
<u>2. Ar valstybės institucijos sudaro palankias sąlygas įmonių restruktūrizavimui?</u>	<u>33</u>
2.1. Valstybės institucijos nesudaro tinkamų sėkmingo restruktūrizavimo sąlygų	34
2.1.1. Valstybiniai kreditoriai nesinaudoja teise atsisakyti dalies reikalavimų kaip ir kiti kreditoriai	35
2.1.2. Valstybiniai kreditoriai neinformuoja skolininkų apie galimybę laiku iškelti restruktūrizavimo bylą	36
2.1.3. Restruktūrizuojamoms įmonėms ribojama galimybė dalyvauti viešuosiuose pirkimuose	37
2.2. Nepakankama restruktūrizavimo administratorių veiklos priežiūra	40
2.3. Netenkinamas teisėjams būtinų ir aktualių mokymų poreikis	42
<u>PRIEDAI</u>	<u>44</u>

SANTRUMPOS IR SĄVOKOS

Santrumpos:

ĮBVD – Įmonių bankroto valdymo departamentas

ĮRBIS – Įmonių restruktūrizavimo ir bankroto informacinė sistema

LITEKO – Lietuvos teismų informacinė sistema

VSDFFV – Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba

VMI – Valstybinė mokesčių inspekcija

VPT – Viešųjų pirkimų tarnyba

Sąvokos:

Įmonės restruktūrizavimas – visuma šio įstatymo nustatytų procedūrų, kuriomis siekiama išsaugoti ir plėtoti įmonės veiklą, sumokėti skolas ir išvengti bankroto, gaunant įmonės kreditorių pagalbą, taikant ekonomines, technines, organizacines ir kitas priemones¹.

Finansinių sunkumų turinti įmonė – įmonė, kuri negali vykdyti prievolių ir sumažinti nuostolių, kurie, kreditoriams nesuteikus pagalbos, priverstų ją nutraukti veiklą ir bankrutuoti².

Įmonės nemokumas – įmonės būseną, kai įmonė nevykdo įsipareigojimų (nemoka skolų, neatlieka iš anksto apmokėtų darbų ir kt.) ir pradelsti įmonės įsipareigojimai (skolos, neatlikti darbai ir kt.) viršija pusę į jos balansą įrašyto turto vertės³.

Restruktūrizuojamos įmonės einamosios įmokos – visi įmonės ūkinei komercinei veiklai užtikrinti reikalingi mokėjimai ir įmokos, įskaitant ir privalomas, kurie (kurios) mokami (mokamos) įmonės restruktūrizavimo metu, pradedant nuo teismo nutarties išskelti restruktūrizavimo bylą įsiteisėjimo dienos⁴.

---

¹ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas, 2001-03-20 Nr. IX-218 (2010-07-02 įstatymo Nr. IX-978 redakcija), 2 str. 3 d.

² Ten pat, 2 str. 1 d.

³ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas, 2001-03-20 Nr. IX-216 (2008-05-22 įstatymo Nr. XI1557 redakcija), 2 str. 8 d.

⁴ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas, 2 str. 9 d.

SANTRAUKA

Įmonių restruktūrizavimas – tai procesas, kuriuo siekiama atgaivinti sunkumų turinčios įmonės veiklą įvairiomis priemonėmis: įsipareigojimų vykdymas kreditoriams atidedamas ar jie sumažinami pertvarkant įmonės veiklą, iškelus restruktūrizavimo bylą įmonei, kol jos veikla stabilizuojama, suteikiama apsauga nuo kreditorių, sustabdomi išieškojimai, netesybų ir palūkanų skaičiavimas. Įmonė restruktūrizuojama siekiant perskirstyti įmonės įsiskolinimus ir jų apmokėjimo terminus ir tvarką, kad būtų išvengta bankroto ir atkurta įmonės normali ūkinė veikla⁵.

Lietuvoje kasmet vidutiniškai 1500 įmonių iškeliamos bankroto bylos, tai lemia neigiamas socialines ir ekonomines pasekmes, o kreditoriai atgauna tik apie 13 proc. reikalavimų. Nemokumo politika numato prevencinę priemonę, padedančią išvengti bankroto – restruktūrizavimo procesą, kuris taikomas toms įmonėms, kurios susiduria su finansiniais sunkumais, tačiau dar nėra nemokios.

Pasaulio banko duomenimis, didžiausias kreditorinių įsiskolinimų atgavimo lygis yra tose šalyse, kur restruktūrizavimas yra plačiausiai paplitęs kaip nemokumo sprendimo būdas⁶, todėl Europos Sąjungos politika aktyviai skatina restruktūrizavimo procesus⁷.

Iki ekonominio sunkmečio tik po keturias įmones kasmet pasinaudodavo restruktūrizavimo galimybe, o 2009 m. pradėtų restruktūrizavimo procesų skaičius išaugo iki 71. Vėliau jis mažėjo: 2011 m. – 58, 2012 m. – 44, 2013 m. – 48, 2014 m. – 29.

Valstybės kontrolė 2014 m. atliko auditą „Įmonių bankroto valdymas ir kontrolė“. Jo metu nustatytas bankrutavusių įmonių žemas kreditorinių reikalavimų padengimo lygis paskatino paanalizuoti bankrotų prevencinę priemonę – restruktūrizavimą.

Audito tikslas – įvertinti, ar įmonių restruktūrizavimo procesas efektyvus, taigi:

- ar įmonių restruktūrizavimo proceso etapai valdomi efektyviai;
- ar procesas užtikrina kreditorių ir įmonės interesų pusiausvyrą;
- ar procesai sėkmingi;
- ar valstybės institucijos sudaro sąlygas procesams vykti;
- ar užtikrinama proceso priežiūra ir kontrolė.

Audito subjektai – Lietuvos Respublikos ūkio ministerija ir Įmonių bankroto valdymo departamentas prie Ūkio ministerijos.

Papildomai duomenis rinkome iš Valstybinės mokesčių inspekcijos, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos, Nacionalinės teismų administracijos, Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio apygardos teismų, Bankroto administratorių asociacijų, Viešųjų pirkimų tarnybos, Konkurencijos tarybos. Nagrinėjome teisės aktus, susijusius su įmonių restruktūrizavimo proceso reglamentavimu, susipažinome su kitų šalių patirtimi, atliktomis studijomis ir analitiniais darbais šiais klausimais. Audito įrodymams pagrįsti naudojome duomenis iš:

- Lietuvos teismų informacinės sistemos;

⁵ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, 2015-01-09 nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-67/2015.

⁶ Doing Business „Resolving insolvency“.

http://www.doingbusiness.org/reports/globalreports/~/_media/GIAWB/Doing%20Business/Documents/Annual-Reports/English/DB14-Chapters/DB14-Resolving-insolvency.pdf [žiūrėta 2015-05-08].

⁷ Komisijos Komunikatas KOM (2010) 2020 „Europa 2020“ „Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija“ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:LT:PDF> [žiūrėta 2015-05-08].

- Įmonių restruktūrizavimo ir bankroto informacinės sistemos;
- Vilniaus, Kauno ir Panevėžio apygardų teismuose surinktos ir nagrinėtos informacijos.

Audituojamas 2011–2014 m. laikotarpis. Pokyčių ir tendencijų analizei naudojami ir vėlesnių bei ankstesnių metų duomenys.

Nustatėme, kad tik 5,8 proc. restruktūrizavimo procesų 2001–2015 m. I ketv. laikotarpiu baigėsi sėkmingai, o nutraukus restruktūrizavimą 81 proc. įmonių bankrutavo.

Nemokumo politika ir jos praktinis įgyvendinimas neužtikrina, kad restruktūrizavimo bylos nebūtų keliamos nemokioms įmonėms, nepakankamai apsaugomi kreditorių interesai, neužkertamas kelias piktnaudžiauti restruktūrizavimo galimybe, siekiant atitolinti įmonės bankrotą, o restruktūrizavimo procesas nėra tinkamai prižiūrimas.

Valstybės institucijos nepakankamai prisideda prie palankių sąlygų sudarymo finansinius sunkumus patiriančioms įmonėms, ribojamas restruktūrizuojamų įmonių dalyvavimas viešuosiuose pirkimuose ir kitose priemonėse, mokesčių administratoriai nelinkę atsisakyti dalies kreditorių reikalavimų. Nesukurta prevencinių priemonių, kurios skatintų restruktūrizavimą vykdyti laiku.

Įvertinę audito metu surinktus įrodymus, pateikiame valstybinio audito išvadas ir rekomendacijas, kurias tinkamai įgyvendinus, didėtų sėkmingai baigtų restruktūrizavimo procesų skaičius ir kreditorių reikalavimų padengimo lygis, mažėtų įmonių, kurioms po restruktūrizavimo iškeliamos bankroto bylos, būtų didinama kreditorių interesų apsauga ir prisidedama prie verslo skatinimo ir ilgalaikio įmonės gyvybingumo atkūrimo, suteikiant sąžiningiems verslininkams dar vieną galimybę, neliktų piktnaudžiavimo procesu atvejų.

Pažymėtina, kad audito metu Ūkio ministerija parengė naują Įmonių restruktūrizavimo įstatymo projekto redakciją; ji šiuo metu derinama. Joje sprendžiama dalis problemų, nustatytų audito metu. Naujos įstatymo projekto redakcijos derinime dalyvavo ir teikė siūlymus ir Valstybės kontrolė.

IŠVADOS

1. Restruktūrizavimo procesas neefektyvus, kreditorių interesai nepakankamai apsaugoti, dėl to gali sumažėti investuotojų (įmonių vadovų ir kreditorių) pasitikėjimas juo ir verslo aplinka, nes:
  - 1.1. 2001–2015 m. I ketv. laikotarpiu 5,8 proc. įmonių restruktūrizavimo procesų baigti sėkmingai, kiti nutraukti ir 81 proc. jų iškeltos bankroto procedūros (1 skyrius);
  - 1.2. valstybinių kreditorių (VMI ir VSDFV) kreditorinių reikalavimų padengimo lygis yra žemas – siekia 7 proc., o 2014 m. pabaigoje nepatenkintų kreditorinių reikalavimų suma vykstančiuose restruktūrizavimo procesuose sudarė daugiau negu 20 mln. eurų (1 skyrius);
  - 1.3. praktikoje restruktūrizavimo bylos keliamos ir nemokioms įmonėms, kurios neturi perspektyvų (37 proc. iš audito metu analizuotų 30-ties bylų buvo nemokios, ir visos įmonės bankrutavo), todėl tokios galimybės suteikimas nemokiai įmonei yra bankroto atitolinimas ir kreditorių galimybių atgauti savo lėšas mažinimas (1.1 poskyris);
  - 1.4. yra atvejų, kai teismui pateikiami duomenys, neatspindintys tikrosios įmonės finansinės padėties, todėl teismas iškelia restruktūrizavimo bylą nemokioms įmonėms, o kreditoriai pritaria restruktūrizavimo planui, kuris neįgyvendinamas (1.2 poskyris);
  - 1.5. kreditoriai savo valią gali pareikšti balsuodami dėl restruktūrizavimo plano tvirtinimo, o nuo teismo nutarties priimti pareiškimą dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo iki teismo nutarties patvirtinti restruktūrizavimo planą priėmimo yra stabdomas vykdymo

- užtikrinimo priemonių vykdymas, kuris trunka vidutiniškai 10,6 mėn. Kreditorių teisės ribojamos nepagrįstai ilgą laikotarpį. Jis neatitinka tarptautinės praktikos principų, o audito metu nustatyti faktai rodo, kad šiuo laikotarpiu kreditorių galimybės atgauti lėšas mažėja (1.3 poskyris);
- 1.6. balsuojant ir priimant sprendimus, kreditoriai neskirstomi į klases pagal jų reikalavimų atsiradimo pagrindus ir turimas teises, todėl sprendimų priėmimo tvarka neatitinka tarptautinės praktikos principų ir nepakankamai subalansuoja skirtingų rūšių kreditorių teises ir interesus (1.4 poskyris);
  - 1.7. restruktūrizavimo proceso sėkmė didžiąja dalimi priklauso nuo restruktūrizavimo plano parengimo kokybės, tačiau parengti planai neužtikrina restruktūrizuojamos įmonės finansinių problemų sėkmingo sprendimo, todėl 2011–2015 m. I ketv. 71 proc. restruktūrizavimo bylų buvo nutrauktos nepatvirtinus plano projekto, o kitų įmonių restruktūrizavimas nutrauktas, nes parengti planai nebuvo įgyvendinti (1.5 poskyris);
  - 1.8. daugeliu atvejų kreditorių galimybės restruktūrizavimo laikotarpiu atgauti lėšas mažėja, nes neužtikrinama tinkama proceso priežiūra, nenustatyta pareiga sekti įmonės nemokumo būsenos ir laiku kreiptis dėl restruktūrizavimo bylos nutraukimo, o ataskaitų apie plano įgyvendinimą turinio ir periodiškumo teikimas kreditoriams ir teismui nepakankamai reglamentuotas. Taip pat nenumatyta galimybė atskiriems kreditoriams ir restruktūrizavimo administratoriui kreiptis į teismą dėl restruktūrizavimo bylos nutraukimo, kai planas nevykdomas, įmonė yra nemoki ar nemokamos einamosios įmokos (1.6 poskyris).
2. Dviejų atskirų nemokumo procesų (restruktūrizavimo ir bankroto) taikymas turi trūkumų, nes:
    - 2.1. kai kuriais atvejais skiriasi nemokumo vertinimo apimtys ir nemokumas skirtingai vertinamas restruktūrizavimo ir bankroto bylose, o tai nepagrįstai atitolina bankroto bylos iškelimą (1.7 poskyris);
    - 2.2. nenumatytas sklandus perėjimas iš restruktūrizavimo proceso į bankroto procesą. Tai užtikrintų didesnę kreditorių reikalavimų atgavimo lygį, leistų taupyti teisėjų darbo laiko sąnaudas (1.7 poskyris).
  3. Valstybės institucijos nesudaro pakankamai sąlygų sėkmingam restruktūrizavimui vykdyti, nes:
    - 3.1. mokesčių administratoriai nelinkę suteikti nuolaidų restruktūrizuojamai įmonei, nors teisės aktai nedraudžia valstybiniams kreditoriams atsisakyti reikalavimų ar jų dalies, perimti ar perleisti kaip ir kitiems kreditoriams (2.1.1 skirsnis);
    - 3.2. nėra prevencinių priemonių, užtikrinančių ir skatinančių finansinių sunkumų turinčias įmones restruktūrizavimo procesą pradėti laiku (2.1.2 skirsnis);
    - 3.3. ribojamos galimybės restruktūrizuojamoms įmonėms dalyvauti viešuosiuose pirkimuose ir kitose priemonėse (2 skyrius ir 2.1.3 skirsnis).
  4. Įmonių bankroto ir valdymo departamento vykdoma administratorių priežiūra yra nepakankama, nes skiriamas dėmesys ir atliekamas planinių patikrinimų mastas neužtikrina restruktūrizavimo administratorių veiklos priežiūros, patikrinimai nėra visapusiški, neįsitikinama, ar administratorius atliko įmonių restruktūrizavimo įstatymu jam pavestas reikšmingas pareigas. Atliekama stebėseną neužtikrina restruktūrizavimo administratorių darbo efektyvumo ir pažeidimų nustatymo, o restruktūrizavimo administratoriai tinkamai nevykdo savo funkcijų ir išvengia atsakomybės (2.2 poskyris).
  5. Organizuojama nepakankamai mokymų teisėjų specialiosioms nemokumo teisės ir ekonominės analizės žinioms gilinti, o ir 89 proc. teisėjų teigia, kad tokie mokymai būtų reikalingi ir naudingi nagrinėjant restruktūrizavimo bylas. Be to, audito metu pastebėta, kad teisėjai skirtingai

interpretuoja Įmonių restruktūrizavimo įstatymą, todėl skiriamas dėmesys teisėjų kompetencijos kėlimui restruktūrizavimo bylose nėra pakankamas (2.3 poskyris).

REKOMENDACIJOS

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

1. Siekiant apsaugoti kreditorių interesus ir išvengti piktnaudžiavimo restruktūrizavimo procesu atitolinant bankroto procedūras, inicijuoti teisės aktų pakeitimus, kurie:
  - 1.1 užtikrintų, kad nemokioms įmonėms nebūtų keliamos restruktūrizavimo bylos (1.3 išvada);
  - 1.2 trumpintų restruktūrizavimo plano projekto pateikimo teismui terminą (1.5 išvada);
  - 1.3 numatytų galimybę stabdyti visų ar tam tikrų prievolių vykdymo užtikrinimo priemonių vykdymo stabdymą restruktūrizavimo plano rengimo metu (1.5 išvada).
2. Siekiant užtikrinti teismui ir kreditoriams teikiamų duomenų patikimumą, įtvirtinti reikalavimą įmonei kartu su pareiškimu teismui dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo pateikti ir įmonės turto (verslo) vertinimo ataskaitą (1.4 išvada).
3. Siekiant apsaugoti visų kreditorių interesus ir užtikrinti skirtingų interesų pusiausvyrą priimant svarbiausius sprendimus restruktūrizavimo procese, numatyti kreditorių balsavimą grupėse (1.6 išvada).
4. Siekiant didinti sėkmingai baigtų restruktūrizavimo procesų skaičių, numatyti priemones, kurios užtikrintų kokybišką restruktūrizavimo plano parengimą (1.7 išvada).
5. Siekiant užtikrinti, kad, blogėjant įmonės finansinei būklei, ir jai tapus nemokia, nebūtų pažeidžiami kreditorių interesai, taupomos laiko sąnaudos, nustatyti:
  - 5.1 pareigą restruktūrizavimo administratoriui ir įmonės valdymo organui įmonės restruktūrizavimo metu nuolat sekti įmonės finansinę būklę ir, jai tapus nemokia, kreiptis dėl restruktūrizavimo bylos nutraukimo ir bankroto bylos iškėlimo (1.8 išvada);
  - 5.2 kokiais terminais (dažnumas) ir kokio turinio ataskaitas apie restruktūrizavimo plano vykdymą turi teikti valdymo organai ir / ar restruktūrizavimo administratorius kreditoriams ir teismui (1.8 išvada);
  - 5.3 Įmonių restruktūrizavimo įstatyme, kad nemokumas restruktūrizavimo bylose būtų suprantamas ir vertinamas vienodai kaip ir bankroto bylose (2.1 išvada);
  - 5.4 kad teismas, priėmęs nutartį nutraukti restruktūrizavimo bylą, iš karto nagrinėtų bankroto bylos iškėlimo klausimą (2.3 išvada).

Valstybinei mokesčių inspekcijai prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos

6. Siekiant išvengti skirtingų konkurencijos sąlygų, pašalinti kliūtis restruktūrizuojamoms įmonėms dalyvauti viešuosiuose pirkimuose ir nustatyti, kad valstybės institucijų teikiamose pažymose dėl mokesčių įsipareigojimų vykdymo būtų nurodoma, kad restruktūrizuojama įmonė neturi mokesčių nepriemokos, jeigu ji privalomąsias įmokas moka restruktūrizavimo plane nustatytais terminais (3.3 išvada).

Nacionalinei teismų administracijai

7. Siekiant užtikrinti teisėjams būtinų ir aktualių mokymų poreikį nagrinėjant restruktūrizavimo bylas, imtis priemonių, kad teisėjų mokymų planuose būtų numatyti mokymai ir specialiosioms nemokumo teisės ir finansinės analizės žinioms gilinti (5 išvada).

Įmonių bankroto valdymo departamentui prie Ūkio ministerijos

8. Siekiant efektyvesnės restruktūrizavimo administratorių priežiūros, parengti metodikas ir (ar) vadovą, kuriais vadovaujantis būtų atliekami visapusiški restruktūrizavimo administratorių veiklos patikrinimai, leisiantys įsitikinti, ar restruktūrizavimo administratoriai tinkamai vykdo teisės aktais jiems priskirtas pareigas ir (ar) atitinka jiems keliamus reikalavimus (4 išvada).

Rekomendacijų įgyvendinimo priemonės ir terminai pateikti šios ataskaitos 4 priede „Rekomendacijų įgyvendinimo planas“.

IŽANGA

Skirtingais verslo gyvavimo laikotarpiais dalis įmonių susiduria su finansiniais sunkumais. Laiku nesiėmus priemonių jiems spręsti, įmonė tampa nemoki ir neišvengiama bankroto. Tai sukuria neigiamas ekonomines ir socialines pasekmes. Todėl vienas nemokumo politikos tikslų – sudaryti sąlygas sunkumus patiriančioms įmonėms pasinaudoti restruktūrizavimo galimybe.

Restruktūrizavimas – tai visuma įstatymo numatytų procedūrų, kuriomis siekiama išsaugoti ir plėtoti įmonės veiklą, sumokėti skolas ir išvengti bankroto, gaunant įmonės kreditorių pagalbą, taikant ekonomines, technines, organizacines ir kitas priemones. Vienas svarbiausių šio įstatymo uždavinių – užtikrinti skolininko ir kreditorių teisių pusiausvyrą, sudaryti teises prielaidas perspektyvioms įmonėms finansinius sunkumus išspręsti kuo anksčiau, kai dar galima išvengti nemokumo ir užtikrinti verslo tęstinumą⁸.

Kadangi visoje Europoje finansinių sunkumų patiria vis daugiau įmonių, Europos Komisija siūlo gelbėti įmones – vykdyti jų restruktūrizavimą ir taip suteikti sąžiningiems verslininkams dar vieną galimybę, tačiau pabrėžiama, kad būtina sukurti veiksmingą mechanizmą, kuris leistų atskirti sąžiningą verslininką nuo nesąžiningo, nes tik taip galima kovoti su dabar paplitusia bankroto stigma⁹.

Siekiant pažangią ir kitose ES valstybėse pasiteisinusią praktiką perkelti į šalies nemokumo teisėkūros procesus, Valstybėms narėms siūloma įgyvendinti Europos Sąjungos Komisijos parengtoje rekomendacijoje¹⁰ išdėstytus principus.

Vyriausybė protokolu¹¹ pavedė Ūkio ministerijai parengti teisės aktų projektus dėl Pasaulio banko pasiūlymų verslo aplinkai gerinti. Skyrelyje „Audito rezultatai“ pateikta auditorių nuomonė dėl dalies siūlymų įgyvendinimo Lietuvoje.

Pasaulio banko tyrimo duomenis¹², bendrame Lietuvos verslo sąlygų vertinimo kontekste Lietuva užima 24 vietą, tačiau įmonių nemokumo politikai skiriama 67 vieta iš 189 pasaulio valstybių. Pažymėtina, kad kitos ES šalys užima aukštesnę vietą nei Lietuva. Taigi nemokumo sritis yra mažiau konkurencinga tarp kitų veiksmų, kurių pagrindu buvo vertinamos verslo sąlygos šalyse.

Nuo 2009 m. Lietuvoje įmonių restruktūrizavimo procesų skaičius išaugo, tačiau vėliau pastebima pradėtų restruktūrizavimo procesų mažėjimo tendencija (1 pav.). 2015 m. I ketv. buvo vykdomi 134 restruktūrizavimo procesai.

2013 m. Lietuvoje pradėti 48 restruktūrizavimo procesai, Latvijoje – 130, Danijoje – 105, Prancūzijoje – 10 685, Estijoje – 38¹³.

⁸ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas, 2 str. 3 d.

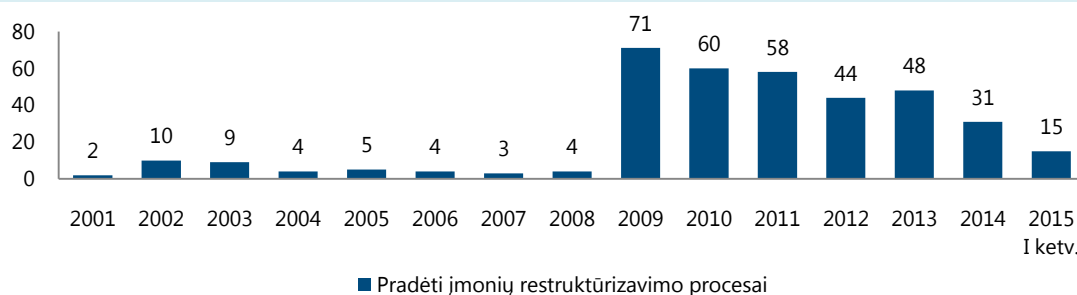
⁹ Europos Komisija, Briuselis, 2014-03-12 http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-254_lt.htm [žiūrėta 2015-05-08].

¹⁰ Europos Komisijos 2014-03-12 rekomendacija 2014/135/ES „Dėl naujo požiūrio į verslo žlugimą ir nemokumą“.

¹¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014-11-24 protokolas Nr. 63 „6. Dėl pasiūlymų verslo aplinkai gerinti pagal Pasaulio banko tyrimą „Doing Business 2015“.

¹² „Doing Business 2015“, internetinė prieiga <http://www.doingbusiness.org/rankings>.

¹³ ES JUST/2012/JCIV/CT/0194/A4 „Study on a new approach to business failure and insolvency – Comparative legal analysis of the Member States’ relevant provisions and practices“.

1 pav. Pradėtų restruktūrizavimo procesų skaičius 2001–2015 m. I ketv., vnt.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal ĮBVD duomenis

Lietuvoje nemokumo politiką formuoja, koordinuoja ir jos įgyvendinimą kontroliuoja Ūkio ministerija, įgyvendinime dalyvauja Įmonių bankroto valdymo departamentas. Restruktūrizavimo procese dalyvaujantys subjektai ir šalys pateikiami 2 pav., o jų atliekamos funkcijos – 2 priede.

2 pav. Restruktūrizavimo procese dalyvaujantys subjektai ir šalys

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Už restruktūrizavimo procedūrų atlikimą atsakingas restruktūrizavimo administratorius¹⁴. Restruktūrizavimo iniciatoriaus teikimu, jį skiria teismas, jo veiklą prižiūri Įmonių bankroto valdymo departamentas.

Įmonių restruktūrizavimo įstatymas nustato restruktūrizavimo proceso vykdymą teismo tvarka ir teismo tvarka supaprastintu būdu¹⁵ (kai restruktūrizavimo planas parengiamas ir kreditorių patvirtinamas iki pareiškimo iškelti įmonės restruktūrizavimo bylą pateikimo teismui).

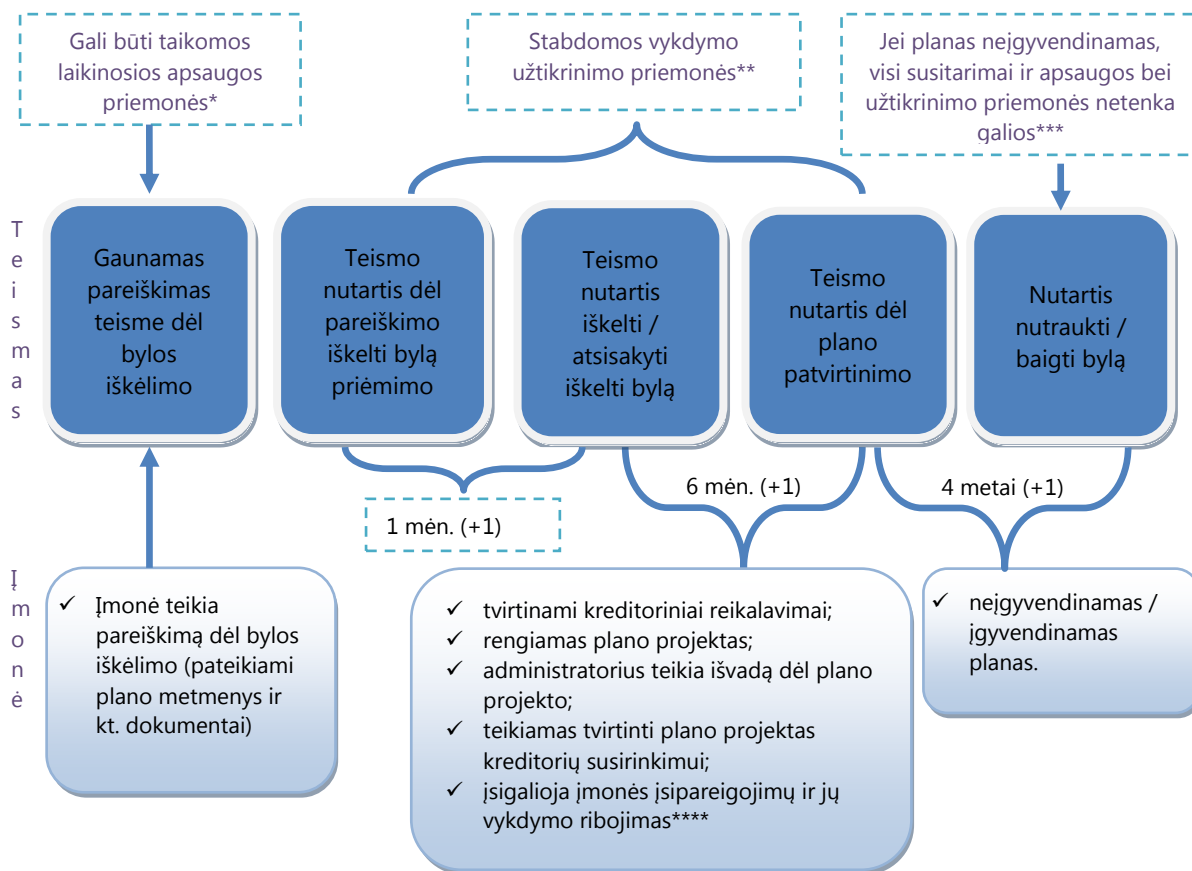
Praktikoje yra atvejų, kai įmonės vadovas geranoriškai su įmonės kreditoriais susitaria dėl jų reikalavimų atidėjimo, atsisakymo ar atsisakymo iš dalies, pardavimo ar perleidimo; tokiu būdu siekiama išsaugoti įmonę, atkurti jos mokumą ir išvengti bankroto. Toks neteisminis restruktūrizavimas nereglamentuotas ir tokių atvejų skaičius nežinomas.

¹⁴ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas, 15 str. 1 d.

¹⁵ Ten pat, 10 str.

Supaprastinta įmonės restruktūrizavimo bylos iškelimo tvarka iškeltų bylų nuo 2001 m. iki audituojamo laikotarpio pabaigos nėra, todėl audito metu nagrinėti tik teisiniai restruktūrizavimo procesai. Jų etapai pateikiami 3 pav.

3 pav. Restruktūrizavimo proceso etapai

* Laikinosios apsaugos priemonės apibrėžtos Civilinio proceso kodekso 5 skirsnio 144-145 str.

** Vykdyto užtikrinimo priemonių stabdymas suprantamas kaip reglamentuota įmonių restruktūrizavimo įstatymo 7 str. 2 d. ir 8 str.

*** Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas, 28 str. 4 d.

**** Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas, 8 str.

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Vertindami įmonių bankroto proceso efektyvumą vadovavomės Pasaulio banko nemokumo politikos standartais¹⁶ ir principais¹⁷, ES komunikatais ir kitų šalių teisės aktais ir praktika.

Valstybinis auditas atliktas pagal Valstybinio audito reikalavimus¹⁸ ir Tarptautinius aukščiausiųjų audito institucijų standartus¹⁹.

Audito metu analizei atlikti ir įrodymams surinkti nagrinėjamos tik nuo 2011 m. iškeltos restruktūrizavimo bylos – įsigaliojus naujai įmonių restruktūrizavimo įstatymo redakcijai.

¹⁶ Creditor Rights and Insolvency Standard 2009, World Bank Revised Principles for Effective Creditor Rights and Insolvency Systems UNCITRAL Legislative Guide on Insolvency Law http://www.worldbank.org/ifa/rosc_icr.html.

¹⁷ Principles for effective Insolvency and Creditor/Debtor Regimes (Revised 2011), The World Bank, interneto prieiga <http://siteresources.worldbank.org/EXTGILD/Resources/5807554-1357753926066/ICRP>.

¹⁸ Patvirtinta Lietuvos Respublikos valstybės kontrolieriaus 2002-02-21 įsakymu Nr. V-26 (2012-06-28 įsakymo Nr. V-171 redakcija).

¹⁹ 3000-asis TAAIS „Veiklos audito įgyvendinimo rekomendacijos“ ir 3100-asis TAAIS „Veiklos audito gairės – svarbiausi principai“ (http://www.vkontrolė.lt/meniu.aspx?dok_id=412).

Atlikdami auditą laikėmės prielaidos, kad visi auditoriams pateikti duomenys yra teisingi, išsamūs ir galutiniai, o jų kopijos atitinka originalus.

Informacija apie audito duomenų rinkimo ir vertinimo metodus pateikta 1 priede.

AUDITO REZULTATAI

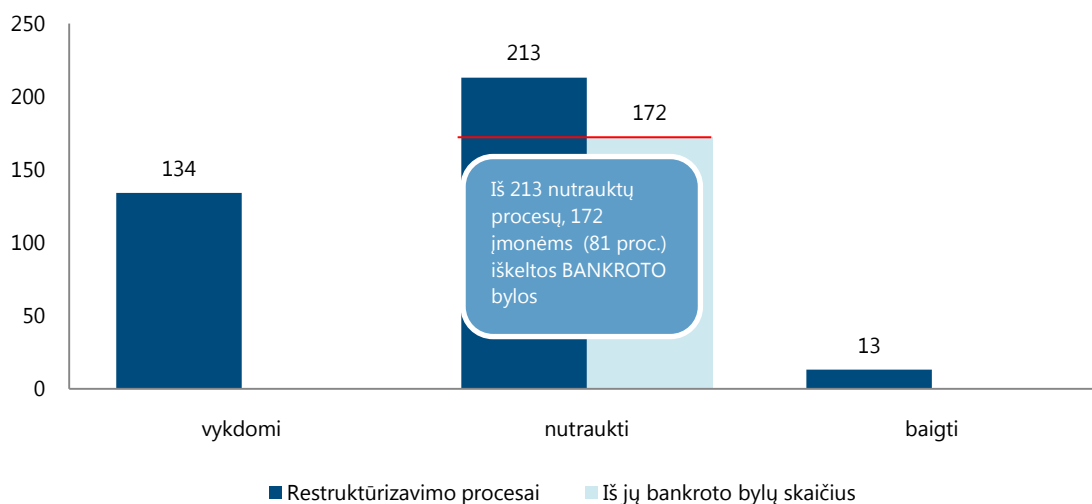
1. AR ĮMONIŲ RESTRUKTŪRIZAVIMO PROCESAS EFEKTYVUS?

Ekonominio sunkmečio laikotarpiu vis daugiau įmonių susiduria su finansiniais sunkumais, todėl restruktūrizavimo procesų skaičius išaugo net 17 kartų: 2008 m. – 4, 2009 m. – 71.

Nuo 2001 m. iki 2015 m. kovo 31 d. Lietuvoje buvo pradėti 368 restruktūrizavimo procesai, iš jų:

- 134 vykdomi;
- 213 nutraukta;
- 13 baigėsi sėkmingai (per 2015 m. I ketv. – 5), t. y. 5,8 proc. sėkmingų iš 226 (nutrauktų ir baigtų restruktūrizavimo procesų) (4 pav.).

4 pav. Įmonių restruktūrizavimo procesų pasiskirstymas 2001–2015 m. I ketvirtis, vnt.

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal ĮBVD duomenis

Atkreiptinas dėmesys, kad iki ekonominio sunkmečio sėkmingų restruktūrizavimo atvejų skaičius buvo nedidelis, todėl, siekiant efektyvesnio restruktūrizavimo proceso ir geresnių rezultatų, 2010 m. spalio 1 d. buvo pakeistas Įmonių restruktūrizavimo įstatymas. Teisinio reglamentavimo pakeitimai nedavė laukiamo poveikio: sėkmingai baigtų restruktūrizavimo procesų dalis sumažėjo. Iki įstatymo pakeitimo sėkmingai baigtų restruktūrizavimo procesų skaičius sudarė 5,9 proc. (4 iš 68), o nuo 2011 m. – 5,7 proc. (9 iš 158).

Pažymėtina, kad iš 213 nutrauktų restruktūrizavimo procesų Lietuvoje 172 įmonėms iškeltos bankroto bylos (81 proc.), o 41 įmonė toliau tęsia veiklą (19 proc.), nors daugiau nei pusėje jų finansinė padėtis sunki. Įvertinus tai, kad proceso metu apribojamos kreditorių teisės išieškoti finansinius reikalavimus ir daugeliu atvejų kreditorių galimybės atgauti lėšas mažėjo, darytina išvada, kad nesėkmingi restruktūrizavimai kreditoriams turi neigiamą poveikį.

Pažymėtina, kad restruktūrizuojamų įmonių įsipareigojimai mokesčių administratoriams vykdomosiose restruktūrizavimo bylose 2014 m. pabaigoje siekė daugiau negu 20 mln. eurų.

Kreditorių reikalavimų padengimo lygis mokesčių administratoriams yra žemas (vertinant baigtas ir nutrauktas restruktūrizavimo bylas) ir siekia VMI apie 7 proc., t. y. 2014 m. patenkinta apie 392,8 tūkst. eurų kreditorių reikalavimų iš 5 937,2 tūkst. eurų, o VSDFV tik 5 proc., t. y. patenkinta 206,01 tūkst. eurų kreditorių reikalavimų iš 4000,03 tūkst. eurų.

Valstybei svarbu turėti tokią nemokumo politiką, kuri sudarytų sąlygas ne tik kuo daugiau įmonių pasinaudoti restruktūrizavimo galimybe, bet ir užtikrintų šio proceso sėkmingą rezultatą arba tai, kad restruktūrizavimo byla laiku būtų nutraukta nesėkmės atveju.

Audito metu, vertindami įmonių restruktūrizavimo proceso efektyvumą, laikėmės nuostatų, kad procesas yra efektyvus, kai:

- byla keliama įmonėms, patiriančioms finansinių sunkumų, tačiau turinčioms perspektyvą tęsti veiklą ir išlikti rinkoje;
- tinkamai užtikrinama kreditorių ir įmonės interesų pusiausvyra;
- užtikrinamas restruktūrizavimo plano vykdymas ir byla laiku nutraukiama jo nevykdymo atveju;
- restruktūrizuojama įmonė atsiskaito su kreditoriais ir toliau tęsia veiklą.

1.1. Restruktūrizavimo bylos keliamos nemokioms įmonėms

Įmonių restruktūrizavimo įstatymas kaip vieną iš sąlygų numato, kada restruktūrizavimas gali būti pradėtas: jeigu įmonė turi finansinių sunkumų arba yra reali tikimybė, kad jų turės per artimiausius 3 mėnesius²⁰.

Finansinių sunkumų turinti įmonė apibrėžiama kaip įmonė, kuri negali vykdyti prievolių ir sumažinti nuostolių, kurie, kreditoriams nesuteikus pagalbos, priverstų ją nutraukti veiklą ir bankrotuoti²¹.

Viena iš sąlygų, kada teismas priima nutartį atsisakyti kelti įmonės restruktūrizavimo bylą: jeigu nagrinėdamas pareiškimą teismas padaro pagrįstą išvadą, kad įmonė yra nemoki ir, jeigu yra kitų Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatyme nurodytų bankroto bylos iškelimo sąlygų, teismui turi būti pateiktas pareiškimas dėl įmonės bankroto bylos iškelimo Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo nustatyta tvarka²².

Įmonių bankroto įstatymas įmonės nemokumą apibrėžia kaip įmonės būseną, kai įmonė nevykdo įsipareigojimų (nemoka skolų, neatlieka iš anksto apmokėtų darbų ir kt.), o pradelsti įsipareigojimai (skolos, neatlikti darbai ir kt.) viršija pusę į jos balansą įrašyto turto vertės²³.

Nemokumo sąvoka Įmonių restruktūrizavimo įstatyme neregamentuota, o vartojama sąvoka suprantama taip, kaip apibrėžta Įmonių bankroto įstatyme ir kituose įmonių nemokumą reglamentuojančiuose teisės aktuose²⁴.

Kadangi Įmonių restruktūrizavimo įstatymas nenumato galimybės kelti restruktūrizavimo bylos nemokiai įmonei, galime teigti, kad nemokumo politikos prioritetas yra išsaugoti perspektyvią įmonę, o ne atitolinti bankroto procesą nemokiai įmonei.

²⁰ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas, 4 str. 1 d.

²¹ Ten pat, 2 str. 1 d.

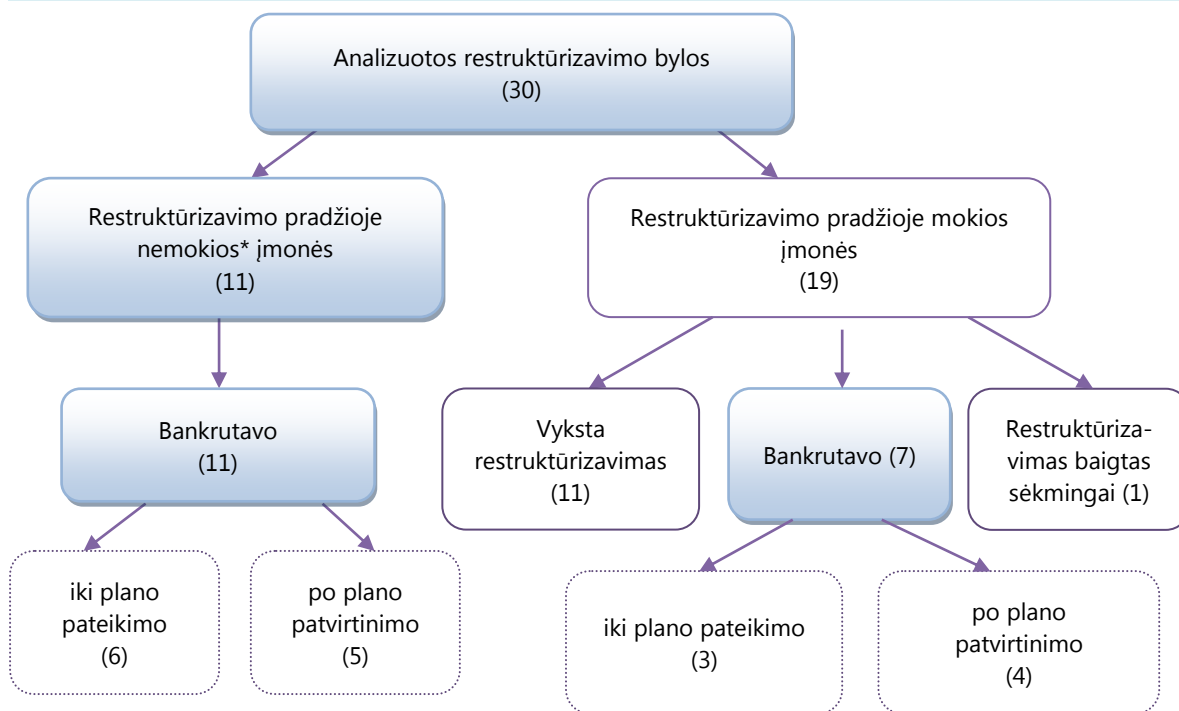
²² Ten pat, 7 str. 5 d. 3 p.

²³ Ten pat, 2008-05-22 įstatymo Nr. X-1557 redakcija, 2 str. 8 d.

²⁴ Ten pat, 2 str. 11 d.

Siekdami įsitikinti, ar bylos iškeliamos neperžengus nemokumo ribos, atlikome 30 audito metu pasirinktų įmonių analizę (5 pav.): vertinome, ar įmonės pradelsti įsipareigojimai neviršijo ½ turimo turto restruktūrizavimo bylos iškelimo momentu.

5 pav. Įmonių nemokumo* restruktūrizavimo pradžioje įtaka restruktūrizavimo rezultatams

*Nemokiomis įmonėmis laikėme tas įmones, kurios atitiko Įmonių bankroto įstatymo 2 str. 8 d.

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Atlikta analizė parodė, kad:

- 11-ai įmonių iš 30-ies (37 proc.), restruktūrizavimo byla buvo keliamą tada, kai įmonės pradelsti įsipareigojimai viršijo ½ įmonės turto;
- visų įmonių, kurios restruktūrizavimo bylos iškelimo metu buvo nemokios, restruktūrizavimas baigėsi bylos nutraukimu ir vėliau visoms iškeltos bankroto bylos;
- įvertinus 11 įmonių, kuriose vykdomas restruktūrizavimas ir jis tęsiasi ilgiau nei vienerius metus, ir vienu atveju, kai restruktūrizavimas baigtas sėkmingai, nustatyta, kad visos jos restruktūrizavimo iškelimo metu buvo mokios ir pradelsti įsipareigojimai neviršijo ½ įmonės turto.

Taigi sėkmė tiesiogiai priklauso nuo to, ar laiku inicijuojamas restruktūrizavimas ir visos įmonės, kurios bylos iškelimo metu buvo peržengusios nemokumo ribą, vėliau bankrutavo. Todėl šiuo metu susiformavusi praktika, kai restruktūrizavimo bylos keliamos ir nemokioms įmonėms, yra ydinga ir nepakankamai apsaugo kreditorių interesus, nes mažėja jų galimybės atgauti lėšas dėl laiku neiškeltos bankroto bylos.

Pavyzdys

- Įmonei L restruktūrizavimo byla buvo iškelta tada, kai pradelsti įsipareigojimai sudarė 97 proc. viso turimo turto, o visi įsipareigojimai viršijo turimą 39 proc. Byla nutraukta nepatvirtinus restruktūrizavimo plano, vėliau įmonė bankrutavo. Kreditorių galimybės atgauti savo reikalavimus nuo restruktūrizavimo pradžios iki bankroto pradžios per 9,4 mėn. sumažėjo 2,46 mln. eurų.

Restruktūrizavimo galimybė nemokiai įmonei – tai bankroto atitolinimas ir mažesnės kreditorių galimybės atgauti lėšas. Tai, kad nemokioms įmonėms neturėtų būti keliamos restruktūrizavimo bylos

patvirtina ir ES požiūris į nemokumą ir restruktūrizavimo galimybes. Šiuolaikinės nemokumo teisės pagrindiniai uždaviniai: padėti stiprioms bendrovėms išlikti, išsaugoti darbo vietas ir suteikti tiekėjams galimybes išsaugoti klientus, sudaryti sąlygas savininkams išlaikyti gyvybingų bendrovių vertę.²⁵

Europos Komisijos rekomendacijose²⁶ teigiama, kad restruktūrizavimo sistema turėtų suteikti skolininkams galimybę finansinius sunkumus išspręsti ankstyvuju etapu, kai dar galima išvengti nemokumo ir užtikrinti jų verslo tęstinumą. Siekiant išvengti galimos rizikos, kad procedūra bus piktnaudžiaujama, nustatyta, kad skolininko finansiniai sunkumai turi kelti nemokumo grėsmę, o restruktūrizavimo planu turi būti galima užkirsti kelią jo nemokumui ir užtikrinti įmonės gyvybingumą.

Pažymėtina, kad ir valstybės valdomos įmonės turėtų laiku naudotis restruktūrizavimo galimybe, siekdamas išgelbėti su finansiniais sunkumais susiduriančias perspektyvias įmones: parengti restruktūrizavimo planą tardamosi su kreditoriais dėl skolų atidėjimo. Priešingu atveju, restruktūrizavimas gali būti nerezultatyvus.

Pavyzdys

Valstybės kontroliuojama AB „Lietuvos jūrų laivininkystė“ (56,66 proc. akcijų valdo Susisiekimo ministerija) ne pirmi metai susiduria su finansiniais sunkumais. Nepriklausomų auditorių išvadose kasmet nuo 2010 m. pateikiama abejonė dėl bendrovės veiklos tęstinumo, tačiau iki šiol restruktūrizavimo galimybe nebuvo pasinaudota. Susisiekimo ministerija, 2015 m. liepos mėnesį konstatavusi faktą, kad įmonė yra nemoki, kreipėsi į teismą dėl bankroto bylos iškelimo, tačiau po keleto dienų nuspręsta pareiškimą atsiimti. Teismas tokiam sprendimui pritarė²⁷ atsižvelgdamas į prašymo nutraukti bankroto bylą aplinkybes (Lietuvos Respublikos Vyriausybės rengiamą paramos įmonei planą). Pagrindiniam kreditoriui bankui sutikus atidėti paskolos grąžinimo terminą, įmonė formaliai tapo mokia, tačiau turinčia finansinių sunkumų vykdyti įsipareigojimus.

Šioje situacijoje visuotinis akcininkų susirinkimas turėtų įvertinti įmonės perspektyvas ir nuspręsti:

- ar bendrovei, kuri negali vykdyti prievolių ir sumažinti nuostolių, kurie kreditoriams nesuteikus pagalbos, priverstų ją nutraukti veiklą ir bankrutuoti, turi būti suteikiama dar viena galimybė ir būtų vykdomas įmonės restruktūrizavimas;
- ar bendrovę likviduoti kaip neturinčią perspektyvų įmonę ir negalinčią konkuruoti rinkoje?

Atkreiptinas dėmesys, kad, siekdama gerinti verslo aplinką pagal Pasaulio banko tyrimą „Doing Business 2015“, Vyriausybė pavedė Ūkio ministerijai parengti teisės aktų projektus, kuriuose būtų nustatyta galimybė bankrutuojančiai įmonei pradėti restruktūrizavimo procesą²⁸. Tokio siūlymo įteisinimas reikštų, kad būtų sudaryta galimybė ir nemokioms įmonėms pradėti restruktūrizavimą. Kadangi audito metu atlikta analizė rodo, kad praktikoje nemokios įmonės neturi sėkmingo restruktūrizavimo perspektyvos, auditorių nuomone, bankrutuojanti įmonė galėtų būti restruktūrizuojama tik tokiu atveju, jeigu kreditoriai sutinka atsisakyti tokios dalies įsipareigojimų, po kurių pašalinimo įmonė atitiktų mokios įmonės statusą.

Įmonei suteikus galimybę restruktūrizuotis, ši našta tenka ne tik įmonei, bet ir jos kreditoriams, todėl šios galimybės suteikimas turi būti atsakingas ir pamatuotas, netaikomas neperspektyvioms įmonėms, nes taip pažeidžiami kreditorių interesai. Jie savo valią dėl restruktūrizavimo galės

²⁵ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui „Naujas europinis požiūris į verslo žlugimą ir bankrotą“, COM(2012) 742 final.

²⁶ Europos Komisijos 2014-03-12 rekomendacija 2014/135/ES „Dėl naujo požiūrio į verslo žlugimą ir nemokumą“.

²⁷ Klaipėdos apygardos teismo 2015-07-31 nutartis civilinėje byloje Nr. eB2-1436-253/2015.

²⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014-11-24 pasitarimo protokolas Nr. 63.

išreikšti tik balsuodami dėl plano patvirtinimo. Todėl turi būti imamasi priemonių ir užtikrinta, kad nemokioms įmonėms restruktūrizavimo bylos nebūtų keliamos.

1.2. Restruktūrizavimo bylos keliamos remiantis nepatikimais duomenimis

Finansinių sunkumų turinti įmonė restruktūrizavimo proceso skirtinguose etapuose teikia duomenis, finansines atskaitomybes ir kitą informaciją apie įmonės veiklą teismui, restruktūrizavimo administratoriui ir kreditoriams. Šios informacijos tikslumas turi lemiamą įtaką teismui ir kreditoriams priimant sprendimus dėl restruktūrizavimo.

Informacijos patikimumas ypač aktualus prieš priimant sprendimą kelti restruktūrizavimo bylą, nes pagal įmonės pateiktus duomenis teismas turi įvertinti jos finansinę būklę, padaryti pagrįstą išvadą dėl nemokumo ir priimti nutartį dėl bylos iškelimo. Įmonių restruktūrizavimo įstatymas nenumato reikalavimo, kad finansinės atskaitomybės būtų audituotos ar būtų atliktas turto vertinimas, todėl teismas remiasi tais duomenimis, kuriuos pateikia restruktūrizavimo siekianti įmonė.

Audito metu nustatėme atvejų, kai įmonių teismui pateikiami duomenys nerodo tikrosios įmonių finansinės padėties. Auditorių atlikta restruktūrizavimo bylų analizė parodė, kad finansinėse ataskaitose pateikiama turto vertė nerodo tikrosios turto vertės ir / arba įmonė neapskaito visų finansinių įsipareigojimų.

Pavyzdys

- Teismas 2011-09-01 priėmė nutartį iškelti restruktūrizavimo bylą²⁹. Nutartyje nustatyta, kad 2011-05-29 balanso duomenimis bendrovės investicinis turtas sudaro 2,7 mln. eurų, o tikroji turto vertė pagal pateiktas vertinimo pažymas yra 3 kartus mažesnė ir siekia 0,9 mln. eurų. Iš nutartyje minimų duomenų matyti, kad, vadovaujantis balansiniais duomenimis, nutarties priėmimo dieną pradelsti įsipareigojimai sudaro 36 proc. viso turimo įmonės turto. Įvertinus tikrąją vertę, pradelsti įsipareigojimai sudaro 77 proc. turimo įmonės turto.
- Teismas 2011-07-15 nutartimi³⁰ iškėlė restruktūrizavimo bylą. Kreditorių reikalavimai patvirtinti 2011-10-07 teismo nutartimi. Po jų patvirtinimo paaiškėjo, kad neįtraukta:
  - 2011-11-15 teismo nutartimi patvirtintas 0,5 mln. eurų finansinis reikalavimas;
  - 2012-05-22 teismo nutartimi patvirtintas 0,23 mln. eurų finansinis reikalavimas.

Pareiškėjas teigė, kad reikalavimo pateikimo terminas buvo praleistas, nes nei įmonės valdymo organai, nei restruktūrizuojamos įmonės administratorius nepranešė, kad iškelta restruktūrizavimo byla, o jis negalėjo numanyti, kad skola jam nebus apskaityta įmonės balanse.

Atkreiptinas dėmesys, kad abiejų kreditorių reikalavimai nebuvo ginčo objektai, nes dėl jų teisminiai ginčai buvo išspręsti iki iškeliant restruktūrizavimo bylą.

Įmonių restruktūrizavimo įstatymas³¹ nustato, kad restruktūrizavimo administratorius turi teisę prireikus reikalauti, kad įmonė samdytų auditorių arba audito įmonę, ekspertus. Tokia teise galima pasinaudoti tik vėlesniame etape, įsiteisėjus teismo nutarčiai iškelti įmonės restruktūrizavimo bylą.

Audito metu atlikome su restruktūrizavimo bylomis dirbančių teisėjų apklausą. Dėl duomenų patikimumo jie išreiškė tokią nuomonę:

- 17 iš 19 atsakymus pateikusiųjų nurodė, kad būtų tikslinga įtvirtinti reikalavimą teikti duomenų

²⁹ Vilniaus apygardos teismo 2011-09-01 nutartis civilinėje byloje Nr. B2-5971-661/2011.

³⁰ Vilniaus apygardos teismo 2011-07-15 nutartis civilinėje byloje Nr. B2-6029-619/2011.

³¹ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas, 22 str. 2 d. 5 p.

- patikimumo vertinimo (turto, finansinio ir / ar veiklos audito) ataskaitas;
- 9 mano, kad būtų tikslinga numatyti reikalavimą teikti turto vertinimo ataskaitas;
- 8 pageidautų gauti veiklos vertinimo ataskaitas;
- 8 mato finansinio audito tikslingumą;
- 3 nurodė vertinimo ataskaitų tikslingumą, tačiau nenurodė, kokio konkrečiai pobūdžio vertinimas duotų didžiausią galimą naudą.

Apklauskos rezultatai parodė, kad didžioji dalis teisėjų pageidautų gauti turto, finansinio ir veiklos audito duomenų patikimumą užtikrinančias ataskaitas.

VSDFV ir VMI atstovai taip pat teigė, kad būtų tikslinga numatyti reikalavimą, kad kartu su pareiškimu dėl restruktūrizavimo bylos iškelimo įmonė pateiktų ir turto vertinimo ir / ar finansinio, veiklos audito ataskaitas.

Įmonės, bandydamos pasinaudoti restruktūrizavimo galimybėmis, pateikia neteisingus duomenis teismui, todėl teismas iškelia restruktūrizavimo bylą nemokioms įmonėms, o kreditoriai pritaria restruktūrizavimo planui remdamiesi tikrovės neatitinkančiais duomenimis. Tokiu būdu pažeidžiami kreditorių interesai. Auditorių nuomone, būtų tikslinga įtvirtinti reikalavimą, kad, teikiant pareiškimą teismui dėl restruktūrizavimo bylos iškelimo, įmonių finansinė atskaitomybė būtų teikiama kartu su auditoriaus išvada ir / ar turto vertinimo ataskaita.

1.3. Kreditorių reikalavimų iššieškojimo stabdymas nepagrįstai ilgas

Siekiant padėti su finansiniais sunkumais susiduriančioms įmonėms pasirengti restruktūrizavimo planą ir susitarti su įmonės kreditoriais dėl restruktūrizavimo galimybių, Įmonių restruktūrizavimo įstatyme nustatyta galimybė sustabdyti vykdymo užtikrinimo priemonių vykdymą. Viena vertus, tai paskata su finansiniais sunkumais susiduriančioms įmonėms kreiptis dėl restruktūrizavimo bylos iškelimo, kita vertus taip apribojamos kreditorių teisės, o kiti rinkos dalyviai sužino, kad įmonės veiklos tęstinumo perspektyvos yra neaiškios.

Teismas, gavęs pareiškimą iškelti įmonės restruktūrizavimo bylą, gali taikyti laikinąsias apsaugos priemones³² Civilinio proceso kodekso tvarka³³.

Nuo teismo nutarties dėl pareiškimą iškelti įmonės restruktūrizavimo bylą priėmimo dienos iki jos iškelimo dienos³⁴ areštuoto turto realizavimas ir (ar) iššieškojimas sustabdomas. Teismas nurodo, kad iš vienos ar kelių konkrečių sąskaitų gali būti mokamos visos įmonės įmokos, neatsižvelgiant į tai, kad sąskaitos yra areštuotos ar joms taikomi kiti disponavimo apribojimai.

Nuo teismo nutarties iškelti įmonės restruktūrizavimo bylą įsiteisėjimo dienos iki teismo nutarties patvirtinti restruktūrizavimo planą priėmimo dienos Įmonių restruktūrizavimo įstatymas³⁵ apibrėžia tai, kaip bus vykdomi įmonės įsipareigojimai ir įsipareigojimų restruktūrizuojamai įmonei vykdymas, be to, stabdomos visos vykdymo užtikrinimo priemonės.

Laikinių apsaugos priemonių ir vykdymo užtikrinimo priemonių vykdymo stabdymo įsigaliojimas pavaizduotas 6 pav.

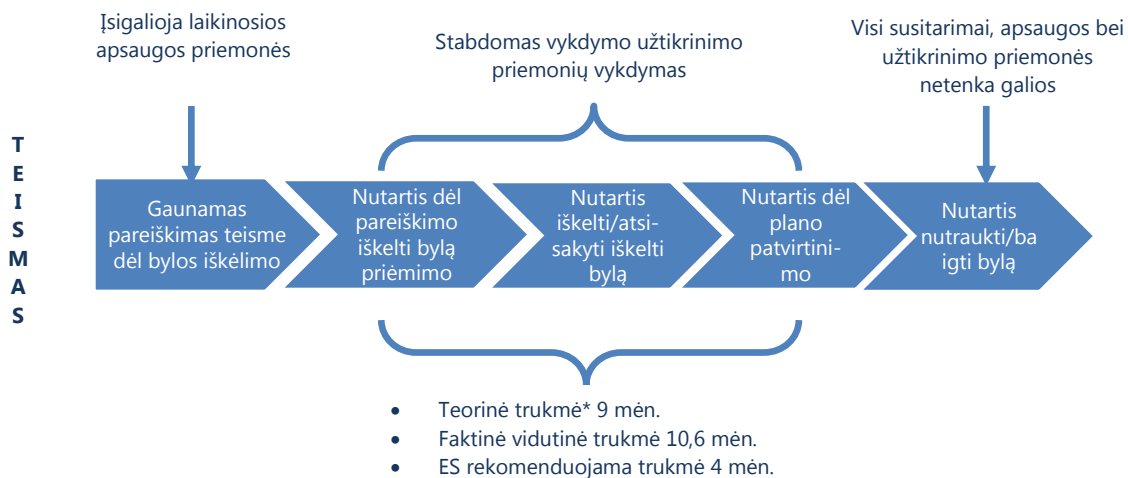
³² Laikinosios apsaugos priemonės apibrėžtos Civilinio proceso kodekso 5 skirsnio 144–145 str.

³³ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas, 7 str. 1 d. 3 p.

³⁴ Ten pat, 7 str. 2 d.

³⁵ Ten pat, 8 str.

6 pav. Laikinių apsaugos priemonių ir vykdymo užtikrinimo priemonių vykdymo stabdymo galiojimas restruktūrizavimo procese

* Teorinė trukmė – Įmonių restruktūrizavimo įstatyme nustatyta trukmė teismui priimti nutartį dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo (1 mėn. su galimybe pratęsti 1 mėn.), pridėdamas plano rengimo ir pateikimo teismui trukmę (6 mėn. su galimybe pratęsti 1 mėn.).

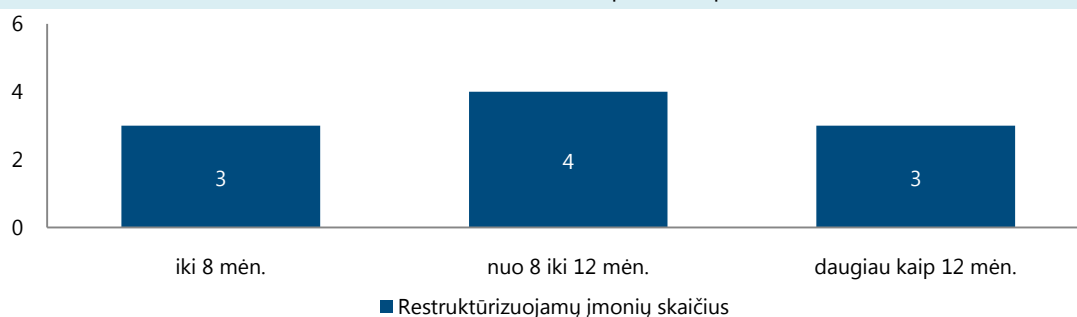
Šaltinis – Valstybės kontrolė

Todėl, įvertinus Įmonių restruktūrizavimo įstatymo nuostatas, galima teigti, kad įmonių, kurioms teismas iškelia restruktūrizavimo bylas, vykdymo užtikrinimo priemonės sustabdomos nuo teismo nutarties dėl pareiškimo iškelti įmonės restruktūrizavimo bylą priėmimo dienos iki restruktūrizavimo plano patvirtinimo dienos.

Restruktūrizavimo plano projektas turi būti pateiktas tvirtinti teismui ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo nutarties iškelti įmonės restruktūrizavimo bylą priėmimo dienos³⁶. Teismas turi teisę pratęsti nustatytą terminą, bet ne ilgiau kaip vienam mėnesiui. Taigi pridėjus dar vieną mėnesį nuo pareiškimo priėmimo dienos iki nutarties iškelti bylą ir papildomą mėnesį galimam pratęsimui, bendras maksimaliai galimas vykdymo užtikrinimo priemonių stabdymo laikotarpis yra 9 mėnesiai.

Pernelyg ilgas vykdymo užtikrinimo priemonių stabdymo laikotarpis labiausiai gali pažeisti kreditorių interesus tų įmonių, kurioms planas yra nepatvirtinamas ir restruktūrizavimo byla nutraukiama. Todėl situacijos vertinimui pasirinktos visos tokio pobūdžio įmonės iš visų audito metu pasirinktų detalesnei analizei įmonių bendro sąrašo, kuriose restruktūrizavimo bylos buvo nutrauktos, nes nebuvo pateiktas planas. Vykdymo užtikrinimo priemonių vykdymo stabdymo ir restruktūrizavimo plano rengimo trukmės pateiktos 7 pav.

³⁶ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas, 14 str. 5 d.

7 pav. Vykdyto užtikrinimo priemonių vykdymo stabdymo trukmė (atsirinktų įmonių, kurių restruktūrizavimas nutrauktas, nes nebuvo teismui pateiktas planas)

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Pažymėtina, kad sustabdymo laikotarpis tęsiasi iki nutarties įsiteisėjimo dėl plano patvirtinimo.

1 lentelė. Vykdyto užtikrinimo priemonių stabdymo priemonių suteikimo trukmė ir jų poveikis kreditoriams įmonėse, kuriose restruktūrizavimo byla buvo nutraukta dėl plano nepateikimo

Eil. Nr.	Įmonės kodas (pavadinimai pateikti audito darbo dokumentuose)	Vykdyto užtikrinimo priemonių stabdymo trukmė mėn.	Pradelstų įsipareigojimų ir turto santykis	Restruktūrizavimo bylos iškelimo įtaka kreditoriams		
				Turto pokytis nuo restruktūrizavimo pradžios iki bankroto bylos iškelimo	Įsipareigojimų pokytis nuo restruktūrizavimo pradžios iki bankroto bylos iškelimo	Bendras poveikis (rezultatas) kreditoriams, tūkst. eurų
1.	I įmonė	7,5	75%	-5,89	12,79	-18,68
2.	T įmonė	9,6	22%	-104,59	-89,08	-15,51
3.	J įmonė	8,9	68%	n. d.	38,28	n. d.
4.	K įmonė	11,5	96%	-905,19	-320,56	-584,63
5.	U įmonė	16,4*	n. d.	įmonė veikia	įmonė veikia	įmonė veikia
6.	L įmonė	9,4	97%	-256,20	2201,03	-2457,22
7.	N įmonė	12,7	31%	-115,56	247,63	-363,18
8.	O įmonė	3,0	n. d.	-25,78	454,96	-480,74
9.	P įmonė	7,7	78%	0	-217,84	217,84
10.	R įmonė	19,8	36%**	-51,96	404,49	-456,45

* Įmonė U po restruktūrizavimo bylos nutraukimo tęsia veiklą.

** Apskaičiuota pagal balansinius duomenis, tačiau teismo nutartyje pažymima, kad turto vertė labai skiriasi ir tikroji yra 1 591,73 tūkst. eurų, tokiu atveju pradelstų įsipareigojimų ir turto santykis – 77 proc.

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Kaip matyti iš 7 pav. ir 1 lentelės duomenų, minėta trukmė iki plano pateikimo 70 proc. įmonių viršijo įstatymo leistinus 9 mėn. Kai kuriose ji buvo net 16,4 mėn. (U įmonė), ar 19,8 mėn. (R įmonė), o analizuotų dešimties įmonių vidurkis siekė 10,6 mėn.

Visų įmonių restruktūrizavimas buvo nutrauktas, nes planas nebuvo pateiktas teismui, o vėliau visos (išskyrus vieną) bankrutavo. Todėl vertinome, ar kreditoriai dėl to neturi neigiamų pasekmių. Palyginę įmonių restruktūrizavimo pradžioje turėtą turtą ir įsipareigojimus su bankroto pradžioje turėtu turtu ir įsipareigojimais, matome, kad daugeliu atveju turto sumažėjo, o įsipareigojimų padidėjo arba sumažėjo mažiau, nei sumažėjo turto.

Pavyzdys

L įmonės kreditorių galimybės atgauti reikalavimus per 9,4 mėn. sumažėjo 2,46 mln. eurų.

K įmonės kreditorių galimybės atgauti reikalavimus per 11,5 mėn. sumažėjo 0,58 mln. eurų.

Atkreiptinas dėmesys, kad pavyzdyje minimų įmonių finansiniai rodikliai jau restruktūrizavimo bylos iškėlimo metu rodė visišką nemokumą, nes pradelsti įsipareigojimai buvo beveik lygūs turimam įmonės turtui.

Praktikoje pasitaiko atvejų, kad restruktūrizavimo bylos iškeliamos nemokioms įmonėms, o kreditoriai savo valių gali pareikšti tik balsuodami dėl restruktūrizavimo plano tvirtinimo. Iki tol jų teisės išsieškoti finansinius reikalavimus yra apribotos, todėl pernelyg ilgas vykdymo užtikrinimo priemonių stabdymo laikotarpis sudaro prielaidas įmonėms piktnaudžiauti, pažeidžiamos kreditorių teisės.

Europos Komisija valstybėms pateikė rekomendacijas³⁷, kad skolininkui turėtų būti leidžiama prašyti teismo sustabdyti tam tikras vykdymo užtikrinimo priemones ir nemokumo bylas, kurios buvo iškeltos kreditorių prašymu, jei tokie veiksmai gali pakenkti deryboms ir menkina galimybes restruktūrizuoti skolininko verslą. Tam, kad būtų pasiekta skolininko ir kreditorių teisių pusiausvyros, ir atsižvelgiant į pastarųjų metų reformų valstybėse narėse patirtį, pirminis procedūros sustabdymo laikotarpis neturėtų viršyti keturių mėnesių.

Sustabdymas turėtų būti panaikintas³⁸, jeigu to reikia tam, kad restruktūrizavimo planą būtų lengviau priimti. Lietuvoje tokia galimybė nenumatyta. Atkreiptinas dėmesys, kad daugelyje pasaulio šalių plano parengimui skiriama mažiau laiko nei Lietuvoje.

Užsienio praktika

- Iki 2 mėnesių – Estija³⁹, Lenkija⁴⁰, Vengrija⁴¹;
- Iki 3 mėnesių – Vokietija⁴², Portugalija⁴³, Slovakija⁴⁴, Airija⁴⁵;
- Iki 4 mėnesių – Italija⁴⁶, Kroatija⁴⁷;
- 8–12 mėnesių – Bulgarija⁴⁸;
- 6–18 mėnesių – Prancūzija⁴⁹.

Vykdymo užtikrinimo priemonių vykdymo stabdymas lyginant su tarptautine praktika trunka ilgai ir nepagrįstai ilgai riboja kreditorių teises, o audito metu atlikta analizė rodo, kad kreditorių galimybės atgauti finansinius reikalavimus mažėja, jeigu planas nėra patvirtinamas ir restruktūrizavimas

³⁷ Europos Komisijos 2014-03-12 rekomendacija 2014/135/ES „Dėl naujo požiūrio į verslo žlugimą ir nemokumą“.

³⁸ Ten pat.

³⁹ <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/510072014027/consolide>.

⁴⁰ Study on a new approach to business failure and insolvency – Comparative legal analysis of the Member States' relevant provisions and practices Submitted by INSOL Europe Stefania Bariatti, Robert van Galen 12/05/2014.

⁴¹ Ten pat.

⁴² Insolvency Statute of 5 October 1994 (Federal Law Gazette I page 2866), as last amended by Article 19 of the Act of 20 December 2011 (Federal Law Gazette I page 2854) http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_inso/englisch_inso.html#p0107.

⁴³ Study on a new approach to business failure and insolvency – Comparative legal analysis of the Member States' relevant provisions and practices Submitted by INSOL Europe Stefania Bariatti, Robert van Galen 12/05/2014.

⁴⁴ Ten pat.

⁴⁵ Ten pat.

⁴⁶ Ten pat.

⁴⁷ Ten pat.

⁴⁸ Ten pat.

⁴⁹ Ten pat.

nutraukiamas. Auditorių nuomone, būtų tikslinga trumpinti restruktūrizavimo plano rengimui skiriamą laiką ir svarstyti galimybę numatyti vykdymo užtikrinimo priemonių vykdymo stabdymo atšaukimą kai jos nėra būtinos. Plano rengimo trukmė iki dabartinės trukmės galėtų būti pratęsiama tik išskirtiniais atvejais, nustačius aiškius kriterijus, nurodant kokiais atvejais galėtų būti tęsiamas plano rengimo laikotarpis, pvz.: priklausomai nuo darbuotojų skaičiaus, apyvartos ir kt.

Plano parengimui skiriamas laikas turėtų užtikrinti pusiausvyrą tarp įmonei gautos naudos tuo laikotarpiu (kol suteikiamos apsaugos – stabdomas vykdymo užtikrinimo priemonių vykdymas) ir įmonių piktnaudžiavimo naudotis nemokumo teise, kai ji neturi intencijų planą rengti apskritai.

1.4. Sprendimų priėmimo tvarka neužtikrina skirtingų rūšių kreditorių teisių

Finansinių sunkumų patiriančios įmonės likimas ir tai, ar jai bus suteikta restruktūrizavimo galimybė, didele dalimi priklauso nuo kreditorių valios. Įmonių restruktūrizavimo įstatymas nustato, kad svarbiausi restruktūrizavimo proceso sprendimai yra laikomi priimti, jeigu už tai balsuoja kreditoriai, kurių reikalavimų suma vertine išraiška sudaro ne mažiau $\frac{2}{3}$ visų teismo patvirtintų kreditorių reikalavimų sumos vertinės išraiškos. Tokia balsų dauguma reikalinga šių sprendimui priėmimui:

- pritarimas restruktūrizavimo plano projektui⁵⁰;
- pritarimas restruktūrizavimo plano pakeitimams⁵¹;
- pritarimas administratoriaus siūlymui kreiptis į teismą dėl įmonės restruktūrizavimo bylos nutraukimo⁵².

Dėl kitų sprendimų kreditoriai valią išreiškia balsuodami susirinkimuose; nutarimas laikomas priimtu, jeigu už jį balsavo kreditoriai, kurių teismo patvirtintų reikalavimų suma vertine išraiška sudaro ne mažiau kaip pusę visų teismo patvirtintų kreditorių reikalavimų sumos⁵³.

Pažymėtina, kad ne visi kreditoriai restruktūrizavimo procese dalyvauja vienodomis teisėmis ir jų interesai gali skirtis. Kreditoriams, kurių reikalavimai užtikrinti įkeitimu ir / ar turtu, bankroto metu pardavus turtą, tikimybė atgauti lėšas yra didesnė ir greitesnė, nors galimas ir priešingas variantas, kai, pvz.: lizingo kompanijoms priimtinau leisti įmonei vykdyti restruktūrizavimą ir gauti įmokas iš įmonės veiklos nei atsiimti turtą (pvz., gamybos linija, kuri sunkiai gali būti realizuojama). Bet kuriuo atveju, kreditoriai, kurių reikalavimai užtikrinti įkeitimu ir / ar turtu, yra pakankamai apsaugoti nuo galimo skolos neatgavimo, nes tiek bankroto, tiek restruktūrizavimo atvejais atgaus didžiąją dalį lėšų, todėl restruktūrizavimo procese jie gali būti mažiau aktyvūs.

Valstybiniai kreditoriai (VMI, VSDFV ir kt.) neturi galimybės, įvertinus įmonės rizikingumą, pasirinkti ir atsisakyti su tokia įmone dirbti. Tokį pasirinkimą turi visi kiti kreditoriai, taip pat atsisakyti dirbti su įmone, kuri neatsiskaito už atliktus darbus, suteiktas paslaugas ir kt., bet jiems kyla didžiausia rizika neatgauti savo kreditorinių reikalavimų, nes jie nėra užtikrinti įkeitimu ir / ar turtu bei neturi galimybės areštuoti sąskaitų ir kt. Kai kuriais atvejais gali susidaryti ir priešinga situacija, kai įkaito turėtojas pritaria restruktūrizavimo procesui susitardamas su skolininku, kad restruktūrizavimo plane bus numatyti einamieji mokėjimai įkaito turėtojui, o kitų kreditorių reikalavimų tenkinimas atidedamas proceso pabaigai. Kreditoriai, kurie turi ilgalaikes partnerystės sutartis, dažnai būna

⁵⁰ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas, 14 str. 3 d.

⁵¹ Ten pat, 14 str. 11 d.

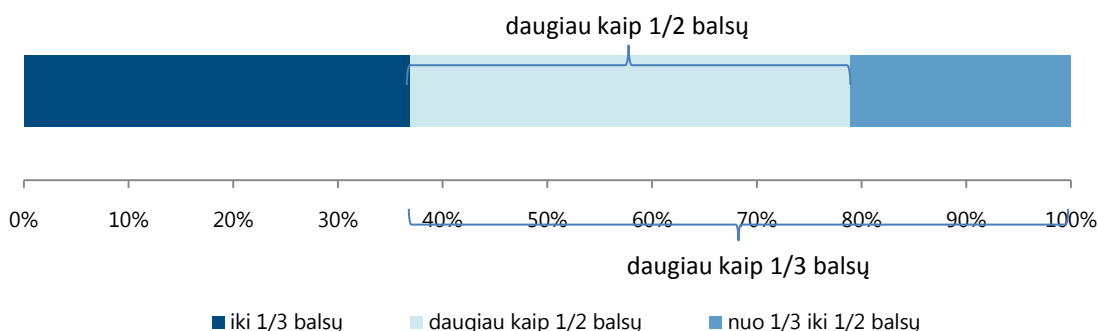
⁵² Ten pat, 25 str. 1 d. 8 p.

⁵³ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas, 26 str. 2 d.

labiau suinteresuoti suteikti finansinius sunkumus patiriančiam partneriui pagalbą ir palaikyti restruktūrizavimo proceso galimybę. Todėl tarp skirtingas teises ir interesus turinčių kreditorių kyla interesų konfliktai, nes kreditoriai turi ne vienodą suinteresuotumą proceso baigtimi.

Daugeliu atvejų kredito įstaigos yra įkaito turėtojai ir sudaro didelę dalį visų įmonės įsipareigojimų. Kaip matyti iš 8 pav., 63 proc. įmonių (24 iš 38 analizuotų), t. y. daugiau kaip 1/3, teismo patvirtintų reikalavimų priklauso kreditoriams, kurių reikalavimai užtikrinti įkeistu turtu ir nuo jų priklausė, ar įmonei bus suteikta restruktūrizavimo galimybė. Tarp jų 16-oje (42 proc. analizuotų visų įmonių) restruktūrizuojamų įmonių kreditoriai turėjo daugiau kaip 1/2 balsų ir turėjo lemiamą įtaką priimant kitus procese kreditorių kompetencijai priskirtus sprendimus.

8 pav. Restruktūrizuojamų įmonių dalis, kuriose kreditoriai įkaito turėtojai turi lemiamą įtaką* (analizė atlikta remiantis 38 įmonių duomenimis, kurių restruktūrizavimas pradėtas 2011–2014 m.)

* Įkeisto turto turėtojai turi ne mažiau kaip 1/3 balsų priimant sprendimus dėl plano patvirtinimo, tikslinimo, bylos nutraukimo ir ne mažiau kaip 1/2 balsų priimant kitus sprendimus, o sprendimas be jų pritarimo negali būti priimamas.

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Pagal galiojančią sprendimų priėmimo tvarką, daugeliu atvejų įkaitų turėtojų balsas yra lemiamas tvirtinant restruktūrizavimo plano projektą, todėl kiti kreditoriai, kurių interesai gali skirtis nuo įkaitų turėtojų, turi susitaikyti su tokio sprendimo pasekmėmis.

Tarptautinėje praktikoje stengiamasi skirtingus kreditorių interesus subalansuoti. Nemokumo reguliavimo gairės siūlo, kad kreditoriai, turintys teisę balsuoti dėl plano tvirtinimo, turėtų būti suskirstomi į klases pagal teises, kiekviena klasė turėtų balsuoti atskirai⁵⁴.

Austrijoje, Vokietijoje, Prancūzijoje, Kroatijoje, Norvegijoje, Čekijoje, Estijoje priimant svarbius sprendimus restruktūrizavimo procese kreditorių balsai yra skirstomi į klases⁵⁵.

Europos Komisija, siekdama sudaryti tinkamas sąlygas restruktūrizavimo procesams, valstybėms narėms pateikė rekomendacijas⁵⁶. Pateikiame tas rekomendacijas dėl balsavimo, kurios šiuo metu mūsų reglamentavime nėra įtvirtintos:

- Kreditoriai, kurių interesai skiriasi, turėtų būti išrikiuoti į eilę pagal atitinkamus interesus. Mažų mažiausiai turėtų būti numatytos skirtingas kreditorių, kurių reikalavimai užtikrinti įkeitimu (hipoteka), ir tokio užtikrinimo neturinčių kreditorių eiliškumas.

⁵⁴ Legislative Guide on Insolvency Law, recommendation # 148 p. 235, United Nations Commission on International Trade Law, United Nations 2005.

⁵⁵ Estija, <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/510072014027/consolide>; Austrija, Vokietija, Prancūzija, Kroatija, Norvegija, Čekija http://www.iflr.com/pdfs/InsolvencyBKnew_Europe.pdf.

⁵⁶ Europos Komisijos 2014-03-12 rekomendacija 2014/135/ES.

- Restruktūrizavimo planą turėtų priimti kreditoriai, kurių reikalavimų suma kiekvienoje eilėje sudaro daugumą, kaip nustatyta nacionalinėje teisėje. Kai yra daugiau kaip dvi kreditorių eilės, valstybės narėms turėtų būti sudaryta galimybė toliau taikyti ar priimti nuostatas, kuriomis teismai įgaliojami patvirtinti restruktūrizavimo planus, remiamus daugumos tos eilės kreditorių, visų pirma atsižvelgiant į santykinę atitinkamos eilės kreditorių reikalavimų vertę.
- Kad restruktūrizavimo planai būtų priimami veiksmingiau, valstybės narės turėtų užtikrinti, kad restruktūrizavimo planus galėtų priimti tik tam tikri kreditoriai arba tam tikrų rūšių arba eilės kreditoriai, su sąlyga, kad dėl to nenukentės kiti kreditoriai.

Atsižvelgiant į tai, kad didesnėje dalyje įmonių kreditoriai, kurių reikalavimai yra užtikrinti turto, turi lemiamą įtaką priimant esminius sprendimus dėl restruktūrizavimo ir, įvertinus tarptautinę praktiką, siekiant apsaugoti kreditorių teises, tikslinga būtų keisti balsavimo principus.

1.5. Neužtikrinama tinkama restruktūrizavimo plano kokybė

Restruktūrizavimo planas – vienas pagrindinių restruktūrizavimo proceso dokumentų, kuriame numatomos priemonės, kaip įmonė ketina išspręsti susidariusius finansinius sunkumus, kaip efektyvus esamas veiklas ir pertvarkys verslo modelį, kokiais terminais bus atsiskaitoma su kreditoriais, todėl tinkamas ir pagrįstas jo parengimas – vienas svarbiausių sėkmingo restruktūrizavimo veiksmų.

Lietuvoje 2011–2015 m. I ketv. tik 6,2 proc. (6 iš 96) visų baigtų ir nutrauktų restruktūrizavimo procesų baigėsi sėkmingai. Viena iš priežasčių, kodėl dauguma procesų baigėsi nesėkme, yra ta, kad parengti planai neužtikrina restruktūrizuojamos įmonės finansinių problemų sėkmingo sprendimo.

Restruktūrizavimo planas rengiamas dviem etapais:

- įmonė, teikdama pareiškimą dėl restruktūrizavimo bylos iškelimo, teismui pateikia restruktūrizavimo plano metmenis, kuriuos rengia įmonės valdymo organas;
- įmonė, iškęlus restruktūrizavimo bylą, per 6 mėn. laikotarpį parengia išsamų restruktūrizavimo plano projektą, dėl kurio įgyvendinimo galimybių restruktūrizavimo administratorius teikia išvadą; kreditorių susirinkimui pritarus, teismas planą patvirtina.

Pažymėtina, kad neretai pirmame plano rengimo etape dalis metmenų yra netinkami. Teismas, priimdamas sprendimą atsisakyti kelti restruktūrizavimo bylą, kaip vieną iš priežasčių nurodo nepagrįstus plano metmenis.

Pavyzdys

- Teismo nutartyje⁵⁷ atsisakyti kelti restruktūrizavimo bylą konstatuojama: „Metmenys abstraktus, formalus pobūdžio, neatitinka jiems keliamų reikalavimų, juose nėra numatyta jokių realių priemonių, kurios atstatytų įmonės mokumą. Metmenyse numatyta tik tęsti įmonės veiklą, tačiau nenurodoma, kokiomis priemonėmis bus atkurtas įmonės mokumas, nes įmonės vykdomos ūkinės-komercinės veiklos tęsimas iki šiol neužtikrino jos mokumo.“
- Teismo nutartyje⁵⁸ atsisakyti kelti restruktūrizavimo bylą konstatuojama: „Metmenyse tik deklaruojami bendriausi pagrindiniai planuojamo restruktūrizavimo proceso bruožai. Tačiau metmenų pagrindu turėtų būti daroma pagrįsta prielaida, kad restruktūrizuojama įmonė sugebės pašalinti laikinus finansinius sunkumus. Šioje byloje to daryti negalima. Metmenų turinys neatspindi įmonės ateities perspektyvų. Restruktūrizavimo plano metmenys praktiškai

⁵⁷ Šiaulių apygardos teismo 2015-02-25 nutartis civilinėje byloje Nr. B2-597-124/2015 „Dėl bankroto bylos iškelimo“.

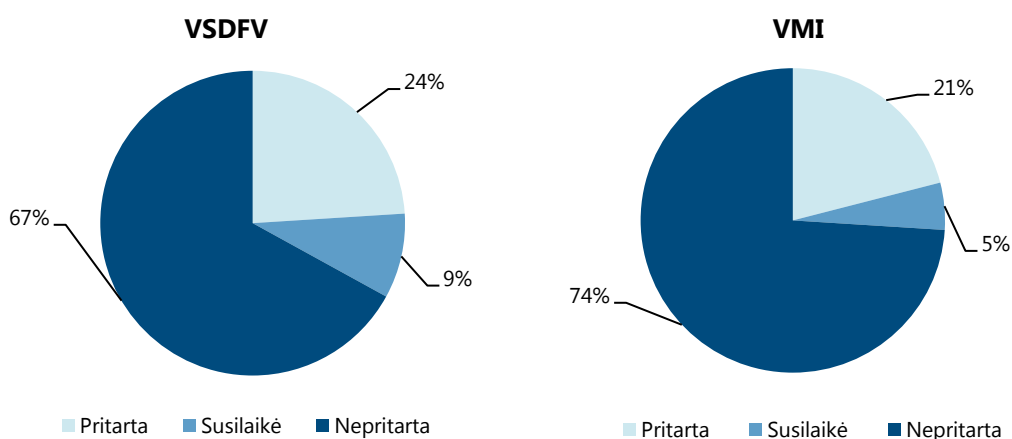
⁵⁸ Panevėžio apygardos teismo 2015-03-09 nutartis civilinėje byloje Nr. B2-321-198/2015 „Dėl bankroto bylos iškelimo“.

neįgyvendinami, juose nurodytos priemonės nėra realios, jos negali atkurti bendrovės mokumo, normalios veiklos, sumažinti įsiskolinimus bei išsaugoti bendrovės konkurencingumą.“

Antrajame etape dalis restruktūrizavimo planų yra nepatvirtinami, kai jiems nepitaria kreditorių susirinkimas. 2011–2015 I ketv. laikotarpiu 71 proc. nutrauktų restruktūrizavimo bylų (t. y. 64 iš 90) buvo nutrauktos, nes plano projektas nebuvo pateiktas tvirtinti teismui. Kitų įmonių restruktūrizavimas nutrauktas, nes parengti ir patvirtinti planai nebuvo įgyvendinti.

Audito metu iš atsirinktų 30 restruktūrizavimo bylų, kuriose valstybiniai kreditoriai (VMI ir VSDFV) turėjo reikalavimų, matyti, kad jie daugeliu atvejų nepitaria restruktūrizavimo planams (9 pav.).

9 pav. Valstybinių kreditorių balsavimo rezultatai dėl restruktūrizavimo plano tvirtinimo 30 restruktūrizuojamų įmonių

Šaltinis – Valstybė kontrolė

Išnagrinėjus valstybinių kreditorių restruktūrizavimo planams nepitarimo priežastis matyti, kad jos yra pagrįstos. Jos yra dvejopo pobūdžio:

- įmonės iki patvirtinant planą nevykdo įmonių restruktūrizavimo įstatymo ir nemoka einamųjų įmokų;
- nekokybiškai parengia restruktūrizavimo planus.

Pagrindiniai restruktūrizavimo planų trūkumai:

- nepateikiamas verslo planas, pagal kurį būtų galima identifikuoti įmonės numatomus piniginius srautus, prognostines finansines ataskaitas, iš kurių būtų galima spręsti apie tikimybę atstatyti įmonės ilgalaikį mokumą, tinkamai ir laiku įgyvendinti restruktūrizavimo uždavinius;
- pateikiama informacija neatitinka tikrovės: nežinoma reali turto vertė, pateikiami ne visi įsipareigojimai;
- neaiškios kreditorinių reikalavimų tenkinimo tvarkos;
- restruktūrizavimo plano vykdymo metu įmonė numato parduoti visą nekilnojamąjį turtą, iš kurio nuomos numatoma gauti vienintelį realių teigiamų pinigų srautų, ir iš įmonės lėšų padengti visus finansinius reikalavimus (be delspinigių) planuoja tik paskutiniais restruktūrizavimo plano įgyvendinimo metais;
- visų finansinių reikalavimų (be delspinigių) tenkinimą įmonės planuoja tik paskutiniais restruktūrizavimo plano įgyvendinimo metais;
- nenurodoma ir neaptariama, kokią naudą ir / ar nuostolius patirtų įmonės kreditoriai, vykdant restruktūrizavimą, ir koks būtų įmonės bankroto scenarijus;

- nepateikiama įmonės padėties rinkoje ir SSGG (SWOT) analizė⁵⁹;
- nenumatomas įmonės indėlis į restruktūrizavimo procesą.

Įmonių restruktūrizavimo įstatymas numato, kad restruktūrizavimo plano projektą rengia įmonės valdymo organas ir teikia restruktūrizavimo administratoriui. Jis, gavęs projektą, parengia rašytinę išvadą dėl projekto įgyvendinimo galimybių, ją pateikia įmonės valdymo organui⁶⁰ ir informuoja kreditorius apie galimybę susipažinti su projektu ir restruktūrizavimo administratoriaus išvada; be to, gautą kreditorių susirinkimo protokolą ir plano projektą su išvada pateikia teismui⁶¹.

Nustatėme, kad praktikoje pasitaiko atvejų, kai planą rengia pats restruktūrizavimo administratorius.

Pavyzdys

Restruktūrizavimo administratorė ir įmonė sudarė sutartį⁶², kurioje nustatyta, kad už 5,7 tūkst. eurų sumą restruktūrizavimo administratorė:

- parengs restruktūrizavimo plano metmenis;
- paruoš užsakovo vardu pareiškimą teismui dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo;
- teismui priėmus nutartį dėl bylos iškėlimo, paruoš planą ir pateiks užsakovui tvirtinti.

Todėl manytina, kad restruktūrizavimo administratorius patenka į interesų konfliktą. Jis teikia išvadą dėl restruktūrizavimo plano projekto, kurį ne retai pats ir parengia, todėl, auditorių nuomone, restruktūrizavimo administratorius teikdamas išvadą negali likti objektyvus. Kreditoriai, balsuodami dėl pritarimo restruktūrizavimo projektui, ir teismas, tvirtindamas plano projektą, remiasi restruktūrizavimo administratoriaus išvada kaip ekspertine nuomone, kuri nėra nepriklausoma. Tai gali būti viena priežasčių, kodėl nekokybiški planai pasiekia kreditorius, o vėliau juos tvirtina teismas.

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad pagal dabartinį teisinį reglamentavimą tuo atveju, kai teismui yra pateiktas kreditorių susirinkimo protokolai, kuriame pritarta restruktūrizavimo planui, ir restruktūrizavimo administratorius pateikia teigiamą išvadą, nėra teisinio pagrindo teismui atsisakyti tvirtinti restruktūrizavimo plano projektą.

EK rekomendacijose dėl plano turinio nustatyta⁶³, kad turi būti aprašyta tikimybė, kad planas leis išvengti skolininko nemokumo ir užtikrins įmonės gyvybingumą. Kaip matyti, tikslai yra ne bandyti atstatyti mokumą nemokios įmonės, o sudaryti sąlygas išvengti nemokumo įmonei, kuri yra moki, tačiau patiria finansinių sunkumų. Dėl plano tvirtinimo nurodyta, kad valstybės narės turėtų užtikrinti, kad teismams būtų suteikta teisė netvirtinti restruktūrizavimo planų, kurie akivaizdžiai nepadės išvengti skolininko nemokumo ir neužtikrins įmonės gyvybingumo, pavyzdžiui, dėl to, kad nenumatytas naujas finansavimas, reikalingas veiklai tęsti.

Įvertinus tai, kad nuo plano parengimo kokybės didžiaja dalimi priklauso restruktūrizavimo proceso sėkmė ir kreditorių teisių užtikrinimas, turėtų būti sprendžiama jo kokybės užtikrinimo problema.

⁵⁹ SSGG (SWOT) analizė yra modelis, nurodantis bendrovės strateginių planų vystymo kryptį ir suteikiantis jiems pagrindą. SSGG atspindi stiprybes (ką bendrovė yra pajėgi atlikti), silpnības (ko bendrovė negali atlikti), galimybes (potencialiai naudingos sąlygos bendrovei) ir grėsmes (potencialiai nenaudingos sąlygos bendrovei).

⁶⁰ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas, 14 str. 2 d.

⁶¹ Ten pat, 14 str. 4 d.

⁶² 2012-05-31 paslaugų sutartis Nr. 2013/PT-01.

⁶³ Europos Komisijos 2014-03-12 rekomendacija 2014/135/ES.

1.6. Nevykdoma restruktūrizavimo proceso priežiūra

Siekiant, kad kreditoriai turėtų teigiamą požiūrį į skolininko restruktūrizavimo galimybę, o procesai vyktų sklandžiai, būtina užtikrinti tinkamą jų realizavimą, koordinavimą ir priežiūrą.

Restruktūrizavimo byloje tam tikruose etapuose proceso priežiūroje dalyvauja keletas dalyvių: teismas, kreditoriai ir restruktūrizavimo administratoriai. Siekiant tinkamai užtikrinti įmonės ir kreditorių interesų pusiausvyrą, pagrindinis priežiūrėtojo vaidmuo tenka restruktūrizavimo administratoriui.

Restruktūrizavimo administratoriaus kandidatūrą teismui pateikia įmonė teikdama pareiškimą dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo. Teismas priimdamas nutartį dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo skiria restruktūrizavimo administratorių. Jis restruktūrizavimo metu prižiūri įmonės valdymo organų veiklą (detaliau funkcijos pateikiamos 2 priede).

Audito metu atlikome įmonių, kurių restruktūrizavimas buvo nutrauktas ir vėliau joms iškeltos bankroto bylos, analizę. Matyti, kad beveik visų įmonių turto ir įsipareigojimų santykis labai pablogėjo ir kreditorių galimybės atgauti skolas restruktūrizavimo laikotarpiu sumažėjo (2 lentelė).

2 lentelė. Kreditorių galimybės atgauti lėšas pokytis* nuo restruktūrizavimo pradžios iki bankroto pradžios										
Įmonės		A	B	C	D	E	F	G	H	I
Turto ir įsipareigojimų santykis proc.	Restruktūrizavimo pradžioje	97	95	109	74	133	79	60	194	83
	Bankroto pradžioje	316	149	140	70	284	128	139	104	94
Kreditorių galimybės atgauti skolas pokytis tūkst. eurų		-391	-236	-175	-25	-89	-1155	-8109	409	-29
Įmonė		J	K	L	M	N	O	P	R	S
Turto ir įsipareigojimų santykis proc.	Restruktūrizavimo pradžioje	36	77	163	55	96	227	61	75	56
	Bankroto pradžioje	45	500	346	80	268	922	309	88	140
Kreditorių galimybės atgauti skolas pokytis tūkst. eurų		-78	-909	-2457	-148	-354	-454	-258	-456	-2314

* Restruktūrizavimo pradžioje ir bankroto pradžioje įmonės turėto turto ir įsipareigojimų pokyčių skirtumas.

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Tinkamai vykdant restruktūrizavimo proceso priežiūrą, kreditoriai neturėtų prarasti lėšų. Iškelus restruktūrizavimo bylą, blogėjanti įmonės būklė rodo, kad ji nevykdo patvirtinto restruktūrizavimo plano, o tai sudaro teisinį pagrindą nutraukti restruktūrizavimo bylą.

Valstybiniai kreditoriai (VSDFV ir VMI) nurodė, kad restruktūrizavimo administratoriai ne visada tinkamai vykdo funkcijas, ir išskyrė dažniausiai pasitaikančias problemas:

- pažeidžiami restruktūrizavimo plano pateikimo kreditoriams ir teismui terminai, todėl nepaliekama laiko tinkamai susipažinti su planu;
- restruktūrizavimo administratoriai dažnai nesidomi ir nereikalauja, kad restruktūrizuojama įmonė mokėtų einamąsias įmokas;
- nepakankamai stebi ir analizuoja restruktūrizavimo procesą;
- nepakankamai ir ne laiku informuoja kreditorius apie proceso eigą;
- laiku nesikreipia dėl restruktūrizavimo bylos nutraukimo.

Pavyzdys

- 2012-04-24 VSDFV kreipėsi į administratorių dėl restruktūrizuojamos U įmonės valstybinio socialinio draudimo įmokų sumokėjimo pagal planą, vėliau 2012-09-14 kreipėsi dėl plano nevykdymo, tačiau tik 2013-01-14 buvo sušauktas kreditorių susirinkimas ir jame priimtas sprendimas kreiptis į teismą dėl restruktūrizavimo bylos nutraukimo.
- VSDFV atlikusi patikrinimą ir nustačiusi, kad Z įmonė nemoka einamųjų įmokų, nors kitiems kreditoriams buvo vykdomi atsiskaitymai, 2012-06-25 kreipėsi į restruktūrizavimo administratorių dėl plano nevykdymo. Kreditorių susirinkimas sušauktas 2012-12-03, jame nepritarta kreipimuisi į teismą dėl restruktūrizavimo bylos nutraukimo. Administratorius 2013-04-04 pateikė išvadą, kad įmonė negalės vykdyti plano ir 2013-05-02 teismo nutartimi restruktūrizavimo byla buvo nutraukta.

Auditorių nuomone, nepakankamą restruktūrizavimo proceso vykdymą lemia ne tik neatsakingai administratorių vykdomos pareigos, bet ir teisinio reglamentavimo trūkumai:

- nenumatyta administratoriui pareiga reguliariai sekti įmonės nemokumo būseną. Iš esmės plano nevykdymas jau yra pagrindas nutraukti restruktūrizavimo bylą, tačiau įstatymas numato galimybę planą tikslinti. Mūsų nuomone, jis gali būti tikslinamas iki kol įmonė nėra peržengusi nemokumo ribos. Įmonei tapus nemokia, turėtų būti inicijuojamas bankrotas. Pavyzdžiui, Estijoje administratorius, restruktūrizavimo proceso eigoje nustatęs nemokumą, turi kreiptis į teismą dėl bylos nutraukimo⁶⁴. Tokia pati pareiga nustatyta ir administratoriui (proceso stebėtojai), ir pačiai įmonei Vokietijoje⁶⁵;
- nenustatyta, kokiais terminais turi būti teikiamos kreditoriams ir teismui ataskaitos apie plano įgyvendinimo ataskaitą, dėl to praktika yra skirtinga: ataskaitos teikiamos kartą per ketvirtį ar tik kartą per metus. Mūsų nuomone, taip nesudaromos sąlygos laiku reaguoti į blogėjančią situaciją;
- nenustatyta, kokios apimties ataskaitos ir kokie rodikliai turi būti pateikiami, tokiu atveju kreditoriams ir teismui ne visais atvejais pateikiama informatyvi ataskaita, kurios duomenimis būtų galima objektyviai įvertinti įmonės restruktūrizavimo plano vykdymą ir jos finansinius rodiklius;
- nenumatyta galimybė atskiriems kreditoriams tiesiogiai kreiptis į teismą dėl restruktūrizavimo bylos nutraukimo, kai nėra vykdomas planas arba nemokamos einamosios įmokos, todėl pasitaiko atveju, kad tuo atveju, kai administratorius operatyviai nereaguoja į blogėjančią situaciją ir delsia šaukti kreditorių susirinkimą dėl bylos nutraukimo, kreditorių galimybės atgauti lėšas mažėja;
- restruktūrizavimo administratoriui nenumatyta teisė neturint kreditorių susirinkimo pritarimo kreiptis į teismą dėl restruktūrizavimo bylos nutraukimo, kai restruktūrizavimo planas nevykdomas ir įmonė yra nemoki.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad daugelyje kitų Europos Sąjungos valstybių teismui tenka aktyvus restruktūrizavimo proceso prižiūrėtojo vaidmuo. Lietuvoje teismas atlieka daugiau tam tikrų proceso etapų tvirtintojo vaidmenį (iškelia restruktūrizavimo bylą, tvirtina restruktūrizavimo planą, kreditorių reikalavimų sąrašą, tvirtina bylos nutraukimą, kai į ją kreipiamasi), bet jam nepriskiriamos nei proceso eigos, nei įmonės valdymo organų priežiūros aktyvios funkcijos.

Būtų galima manyti, kad įmonės valdymo organų veiklą galėtų prižiūrėti ir kreditoriai, tačiau, kaip rodo praktika, mokėjimai kreditoriams dažniausiai numatomi restruktūrizavimo plano

⁶⁴ <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/510072014027/consolide>.

⁶⁵ Insolvency Statute of 5 October 1994 (Federal Law Gazette I page 2866), as last amended by Article 19 of the Act of 20 December 2011, http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_inso/englisch_inso.html.

įgyvendinimo paskutiniaisiais metais, todėl įprastai jie iki tol neįaučia neigiamų įmonės veiklos ženklų ir nepakankamai aktyviai domisi vykstančiais procesais.

Kadangi praktikoje restruktūrizavimo bylos nutraukiamos pavėluotai, kai įmonės nemoka einamųjų įmokų, o finansinė būklė seniai peržengusi nemokumo ribą, tai rodo, kad įmonės valdymo organai neatsakingai vykdo pareigas, o administratoriai nėra pakankamai aktyvūs tinkamai vykdydami funkcijas. Iš esmės reikėtų daugiau dėmesio skirti tam, kad būtų užtikrintas administratoriaus tinkamas funkcijų vykdymas, jie veiktų aktyviai ir užtikrintų įmonės ir kreditorių interesų pusiausvyrą.

1.7. Nenumatytas sklandus perėjimas iš restruktūrizavimo proceso į bankroto procesą

Vienas iš svarbiausių nemokumo politikos uždavinių – užtikrinti finansinių sunkumų patiriančių įmonių ir kreditorių interesų tinkamą pusiausvyrą tais atvejais, kai sprendžiama, kokiais atvejais įmonė turėtų būti likviduojama, o kokiais – suteikiama jai galimybė siekti išsaugoti verslą.

Skirtingose valstybėse restruktūrizavimo proceso teisinė sistema skiriasi: vienos valstybės yra pasirinkusios bendrą, lanksčią nemokumo procedūrą, kuri atsižvelgiant į kiekvienos konkrečios situacijos aplinkybes gali apimti tiek įmonių restruktūrizavimo, tiek bankroto procedūras (pvz., Vokietija, Latvija), kitos šalys pasirinko atskiras procedūras – restruktūrizavimo ir bankroto (pvz., Suomija, Estija, Lietuva).

Lietuvoje pasirinktos dvi procedūros. Viena jų apima įmonių bankroto procesus, o kita – įmonių restruktūrizavimo procesus. Pažymėtina, kad bankroto procesas galimas tik baigus restruktūrizavimo procesą, t. y. tik įsiteisėjus teismo nutarčiai dėl restruktūrizavimo bylos nutraukimo, baigimo ar atsisakymo ją iškelti.

Atlikę teisinio reglamentavimo ir praktikoje kylančių problemų analizę nustatėme, kad Įmonių bankroto ir Įmonių restruktūrizavimo įstatymai nėra pakankamai suderinti sprendžiant restruktūrizavimo ar bankroto bylos iškelimo klausimą ir perėjimą iš vieno proceso į kitą. Tai sudaro prielaidas piktnaudžiauti procesu ir mažina galimybę kreditoriams atgauti įsiskolinimus.

Pagal galiojantį reglamentavimą, jeigu įmonės restruktūrizavimo byla iškeliamą tuo metu, kai teisme nagrinėjamas pareiškimas dėl įmonės bankroto bylos iškelimo, o teismo nutartis iškelti bankroto bylą dar nepriimta, pareiškimas dėl bankroto bylos iškelimo paliekamas nenagrinėtas⁶⁶. Toks teisinis reguliavimas suponuoja, kad nemokumo politika teikia prioritetą įmonės restruktūrizavimo galimybei.

Kadangi restruktūrizavimo byla negali būti keliama, jei teismas nustatė, kad įmonė yra nemoki, o nemokumas restruktūrizavimo byloje nustatomas Įmonių bankroto įstatyme įtvirtintais principais, todėl iš esmės įmonės nemokumo vertinimas bankroto ar restruktūrizavimo byloje neturėtų skirtis.

Atkreiptinas dėmesys, kad teismas restruktūrizavimo byloje ne visais atvejais atlieka tokios apimties kaip bankroto byloje teisinį nemokumo tyrimą.

Pavyzdys

- "...teismas, spręsdamas ieškinio dėl restruktūrizavimo bylos iškelimo pagrįstumo klausimą, neturi ir negali išspręsti įmonės nemokumo klausimo, kadangi tai yra kito ieškinio dėl bankroto bylos iškelimo faktinis pagrindas. Tai reiškia, kad teismas, spręsdamas, ar nereikia atsisakyti tenkinti ieškinį dėl restruktūrizavimo bylos iškelimo Įmonių restruktūrizavimo įstatymo 7

⁶⁶ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas, 7 str. 9 d.

straipsnio 5 dalies 3 punkto pagrindu, t. y. dėl įmonės nemokumo, neturi pareigos atlikti tokios pat apimties įmonės nemokumo teisinį tyrimą, kuris atliekamas nagrinėjant ieškinį dėl bankroto bylos iškelimo...“⁶⁷

- Byloje esantys duomenys apie bendrovės finansinę padėtį leidžia pagrįstai abejoti ir bendrovės mokumu (įmonių restruktūrizavimo įstatymo 7 str. 5 d. 3 p.). Atkreiptinas dėmesys, kad pagal formuojamą teismų praktiką sprendžiant restruktūrizavimo bylos iškelimo klausimą teismas neturi pareigos atlikti tokios apimties nemokumo teisinį tyrimą, kuris atliekamas nagrinėjant ieškinį dėl bankroto bylos iškelimo⁶⁸.

Įmonių restruktūrizavimo įstatyme nustatyta, kad teismas priima nutartį atsisakyti kelti įmonės restruktūrizavimo bylą, jeigu nagrinėdamas pareškimą padaro pagrįstą išvadą, kad įmonė yra nemoki⁶⁹. Nustatyta atvejų, kai įmonių kreditoriai kreipiasi į teismą dėl bankroto bylos iškelimo, tuo pačiu metu įmonių vadovas (vadovai) pateikia teismui pareškimą dėl restruktūrizavimo bylos iškelimo. Tokiais atvejais įmonės siekia atitolinti ir sustabdyti bankroto bylos kėlimą kuo ilgesniam laikotarpiui.

Pavyzdys

- 2012-11-09 gautas pareškimas dėl bankroto bylos iškelimo.
- 2012-12-18 iškelta bankroto byla, nes pradelsti įsipareigojimai viršija ½ įmonės turto (2012-11-12 duomenimis pradelsti įsipareigojimai 293,866 tūkst. eurų, o turtas 531,627 tūkst. eurų).
- 2013-01-10 panaikinta nutartis iškelti bankroto bylą, nes įmonė teigė esanti moki, bet teismui pagrindžiančių įrodymų nepateikė. Duota laiko pateikti papildomus duomenis ir svarstymo data atidėta iki 2013-02-05.
- 2013-02-05 nutarties svarstymas atidėtas, nes 2013-01-03 gautas pareškimas dėl restruktūrizavimo bylos iškelimo.
- Bankroto bylą atsisakyta kelti 2013-06-05, nes iškelta restruktūrizavimo byla.
- Restruktūrizavimo bylos kėlimo momentu pradelstų įsipareigojimų suma išaugo iki 359,689 tūkst. eurų, todėl vienu atveju iškeliamą bankroto bylą. Įvertinus pablogėjusią įmonės finansinę būklę, restruktūrizavimo byloje įmonė nepripažįstama nemokia.
- Visus sprendimus (ir dėl bankroto bylos, ir dėl restruktūrizavimo bylos iškelimo) priėmė tas pats teisėjas.
- 2013-11-12 nutraukta restruktūrizavimo byla, nes įmonė nepateikė plano.
- 2014-04-01 įmonei iškelta bankroto byla.

Išvada: nuo pirmo pareškimą dėl bankroto bylos iškelimo iki bankroto bylos iškelimo praėjo 17 mėn.

Kaip matyti, tokia situacija, kai bankroto bylos nepagrįstai atitolinamos ir kai tos pačios įmonės nemokumas skirtingose bylose yra vertinamas skirtingai, nors vadovaujamosi tais pačiais nemokumo nustatymą reglamentuojančiais teisės aktais, yra Lietuvoje pasirinkto skirtingų nemokumo procesų taikymo modelio pasekmė.

Šalyse, kuriose taikomas vienas nemokumo procesas, teismas, įvertinęs įmonės būklę, sprendžia, ar ji yra gyvybinga, ir suteikia restruktūrizavimo galimybę, arba, nustatęs nemokumą, nusprendžia ją likviduoti. Pvz.: Estijoje nagrinėjamas tas pareškimas, kuris teismui pateikiamas pirmiau.

⁶⁷ Lietuvos apeliacinio teismo 2012-09-05 nutartis civilinėje byloje Nr. 2-1418/2012.

⁶⁸ Lietuvos Vilniaus apygardos teismo 2014-10-01 nutartis civilinėje byloje Nr. B2-5415-450/2014.

⁶⁹ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas, 7 str. 5 d. 3 p.

Nutraukus restruktūrizavimo bylą, teismas neturi pareigos savo iniciatyva nagrinėti buvusį pareiškimą dėl bankroto bylos iškelimo ar inicijuoti bankroto bylos iškelimą, o bankroto bylos iškelimo klausimas nebus atnaujinamas ir nenagrinėjamas tol, kol Įmonių bankroto įstatymo⁷⁰ numatyta tvarka kreditorius (kreditoriai), savininkas (savininkai) ar įmonės administracijos vadovas nepateiks teismui pareiškimo dėl bankroto bylos iškelimo: jis turi būti teikiamas iš naujo bendra tvarka ir įsiteisėjus teismo nutarčiai dėl restruktūrizavimo bylos nutraukimo.

Teismas nevertina įmonės nemokumo restruktūrizavimo proceso eigoje ir nutraukus restruktūrizavimo bylą, o ir toks reikalavimas nėra numatytas teisės aktuose. Todėl, jei įmonė jau yra nemoki restruktūrizavimo eigoje ir / ar nutraukus restruktūrizavimo bylą, iki tol, kol kreditorius (kreditoriai), savininkas (savininkai) ar įmonės administracijos vadovas nepateiks teismui pareiškimo dėl bankroto bylos iškelimo, įmonės mokumas nebus vertinamas. Nutraukus restruktūrizavimo bylą vadovo ar kreditorių susirinkimo prašymu, kai įmonė nemoki ir jos vadovas nesikreipia į teismą dėl bankroto bylos iškelimo, kreditorių prašymai iškelti bankroto bylą tikslo nepasiekia dėl įvairių priežasčių.

Pavyzdys

2014-12-04 priimta teismo nutartis⁷¹ dėl restruktūrizavimo bylos nutraukimo, nes restruktūrizavimo planas neįvykdytas, o bankroto bylos iškelimo klausimas atmestas, nes dar nėra įsigaliojusi nutartis dėl restruktūrizavimo bylos iškelimo.

2014-12-18 pateiktas kreditoriaus ieškinys dėl bankroto bylos iškelimo. Ieškinį atsisakyta priimti, nes dar neįsiteisėjusi restruktūrizavimo bylos nutartis.

2014-12-23 pateiktas kreditoriaus ieškinys dėl bankroto bylos iškelimo. Ieškinį atsisakyta priimti, nes dar neįsiteisėjusi restruktūrizavimo bylos nutartis, kadangi teisme 2014-12-18 priimtas atskirasis skundas.

2015-03-04 pateiktas kreditoriaus ieškinys dėl bankroto bylos iškelimo. Jį atsisakyta priimti, nes:

- pažeista pareiškimo dėl bankroto bylos iškelimo pateikimo teismui tvarka (kreditorius nepranešė įmonei raštu apie ketinimą kreiptis į teismą ir nepateikė įmonei dokumentų nuorašų, kuriuos teikia teismui);
- teismas pažymi, kad Įmonių restruktūrizavimo įstatymo 28 str. 2 d. imperatyvai nustatyti įmonės vadovui, o ne kreditoriui, o Įmonių bankroto įstatymas nenumato kreditoriaus pareiškimo dėl bankroto bylos iškelimo pateikimo teismui tvarkos išimčių tokiu atveju, kai pareiškimas pateikiamas po restruktūrizavimo bylos atsakovui nutraukimo.⁷²

2015-03-19 pateiktas trijų kreditorių ieškinys dėl bankroto bylos iškelimo. Ją atsisakyta iškelti, nes teismo 2015-05-13 nutartimi⁷³ įmonė nėra nemoki, nors įsipareigojimai viršijo turtą, visos bendrovei priklausančios transporto priemonės yra areštuotos, o visas nekilnojamas turtas (85 proc. viso turto) įkeistas. Nutartyje minimi keturi kreditoriai (du iš jų valstybiniai), apie kitus nėra jokios informacijos.

Iš pavyzdžio matyti, kad tais atvejais, kai pareiškimus teismui dėl bankroto bylos iškelimo teikia atskiri kreditoriai, teismas turi tik tą informaciją, kurią jam pateikia kreditoriai, tačiau nežinoma tikroji įmonės padėtis, todėl teismui sudėtinga įvertinti esamą įmonės nemokumo lygį.

Restruktūrizuojamai įmonei Įmonių restruktūrizavimo įstatymas nedraudžia iš karto vėl iškelti restruktūrizavimo bylą, nutraukus ankstesnę, kai nepateikiamas restruktūrizavimo planas ar nevykdomas arba netinkamai vykdomas planas ar nepateikiamas jo įgyvendinimo aktas, įsiteisėjus

⁷⁰ 2001-03-20 Nr. IX-216 (2014-03-27 įstatymo Nr. XII-805 redakcija), 5 str.

⁷¹ Kauno apygardos teismo 2014-12-04 nutartis civilinėje byloje Nr. B2-773-173/2013.

⁷² Kauno apygardos teismo 2015-03-04 nutartis civilinėje byloje Nr. eB2-1651-527/2015.

⁷³ Kauno apygardos teismo 2015-05-13 nutartis civilinėje byloje Nr. B2-1716-390.

teismo nutarčiai nutraukti restruktūrizavimo bylą pagal restruktūrizavimo taikymo sąlygas. Tokiu būdu teismas gali priimti nutartį iškelti restruktūrizavimo bylą vėl ir taip suteikti įmonei galimybę pakartotinai naudotis restruktūrizavimo proceso metu suteikiamu vykdymo užtikrinimo priemonių sustabdymu, kuris galioja, kol nenutraukiama restruktūrizavimo byla.

Jeigu teismas, nutraukus restruktūrizavimo bylą, iš karto spręstų bankroto bylos iškėlimo klausimą, būtų taupomos laiko sąnaudos, bankroto administratoriui susidarytų mažesnė tikimybė gauti nemokią įmonę, o kreditoriams – didesnė tikimybė ir galimybės atgauti daugiau reikalavimų, kol įmonė nėra iššvaisčiusi likusio turto. Teismas jau būtų susipažinęs su įmonės veikla, finansine situacija ir kt. Todėl kartu su prašymu nutraukti restruktūrizavimo bylą, gavęs finansinius įmonės rodiklius, teismas iš karto galėtų įvertinti ir įmonės nemokumo lygį, kad ta pačia nutartimi būtų priimtas sprendimas, ar įmonė yra moki ir gali toliau vykdyti veiklą, ar įmonė yra nemoki ir jai keliami bankroto byla.

Užsienio praktika

Nutraukus restruktūrizavimo procesą, teismas iš karto priima sprendimą dėl įmonės likvidavimo Vokietijoje⁷⁴, Lenkijoje⁷⁵, Kroatijoje⁷⁶, t. y. jeigu nepatvirtinamas plano projektas, planas nevykdomas ar netinkamai vykdomas, teismas turi priimti sprendimą dėl likvidavimo procedūros vykdymo.

67 proc. apklaustų teisėjų pritarė, kad būtų tikslinga, jei, siekiant sutrumpinti laiką tarp restruktūrizavimo bylos nutraukimo ir bankroto bylos iškėlimo, esant įmonei nemokiai, teismas, priėmęs nutartį nutraukti restruktūrizavimo bylą, iš karto spręstų ir bankroto bylos iškėlimo klausimą.

Teisėjų teigimu, jeigu, nutraukus restruktūrizavimo bylą, iš karto būtų sprendžiamas bankroto bylos iškėlimo klausimas, būtų užkirstas kelias piktnaudžiavimams pakartotinai kreiptis į teismą dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo, pakoregavus įmonės finansinius rodiklius.

Audito metu atlikta analizė įmonių, kurių restruktūrizavimo bylos buvo nutrauktos 2011–2014 m. Nustatyta, kad, nutraukus restruktūrizavimo procesą, net 78 proc. įmonių iškeliamos bankroto bylos, 7 proc. įmonių dar kartą iškeltos restruktūrizavimo bylos ir tik 15 proc. įmonių vykdo veiklą. Tų įmonių, kurios ją vykdo, finansinė būklė itin sudėtinga.

Pastebėtina, kad nutraukus restruktūrizavimo bylą, laikotarpis iki bankroto bylos iškėlimo trunka nuo mėnesio iki kelių metų, o turtas paprastai sumažėja 50 ir daugiau procentų, kai kreditoriniai reikalavimai padidėja dvigubai ir daugiau arba turtas mažėja kelis kartus didesniu procentu nei yra mažinami kreditoriniai įsipareigojimai.

Be to, pažymėtina, kad dviejų atskirų procesų taikymas yra brangus modelis kreditoriams ir valstybei, nes teismas kiekvienu atveju turi nagrinėti bylas iš naujo. Dėl ko yra ilginamas nemokumo procesas, o kreditorių kreditorinių reikalavimų sumos įprastai didėja kartu su laiku, kuris reikalingas einamosioms procedūroms atlikti.

Auditorių nuomone, bendra nemokumo procedūra būtų efektyvesnė ir lankstesnė, o jei jau pasirenkamos dvi atskiros bankroto ir restruktūrizavimo procedūros, jos turi būti suderintos,

⁷⁴ Insolvency Statute of 5 October 1994 (Federal Law Gazette I page 2866), as last amended by Article 19 of the Avct of 20 December 2011, http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_inso/englisch_inso.html.

⁷⁵ Getting the Deal Through – Restructuring & Insolvency 2014, contributing Editor Bruce Leonard Cassel's Brock & Blackwell LLP, ISSN 1468-3180.

⁷⁶ Ten pat.

veiksmingos ir užkertančios kelią piktnaudžiavimams restruktūrizavimo procesu.

2. AR VALSTYBĖS INSTITUCIJOS SUDARO PALANKIAS SĄLYGAS ĮMONIŲ RESTRUKTŪRIZAVIMUI?

Siekiant įgyvendinti vieną svarbiausių ES prioritetų – skatinti ekonomikos atsigavimą ir tvarų augimą, investicijas ir darbo vietų išsaugojimą, kaip tai nustatyta strategijoje „Europa 2020“, ES nemokumo teisės aktų veiksmingumo gerinimas, stiprinant teigiamą požiūrį į gelbėjimą ir skolų susigrąžinimą, tapo vienu svarbiausių veiksnių prisidedant prie ekonomikos atsigavimo.

Veiksminga nemokumo teisė turėtų sudaryti galimybę greitai ir efektyviai likviduoti neperspektyvias įmones, o perspektyvias restruktūrizuoti, kad jos galėtų toliau veikti ir būtų padidinta kreditorių, akcininkų, darbuotojų, mokesčių institucijų ir kitų susijusių šalių gaunama nauda⁷⁷.

Restruktūrizavimo tikslų siekti ir dalyvauti formuojant teigiamą visuomenės požiūrį turi ir valstybės institucijos, dalyvaujančios restruktūrizavimo procese, politikos formavime ir koordinavime bei vykdančios proceso priežiūrą.

Restruktūrizavimas pasaulyje yra skatinamas, tačiau mūsų valstybės požiūris kai kuriais atvejais nėra teigiamas, o restruktūrizavimas tapatinamas su bankrutuojančiomis įmonėmis, t. y. su tokiomis, kurios negali lygiomis teisėmis konkuruoti rinkoje su kitomis įmonėmis.

Daugeliu atveju restruktūrizuojamos įmonės negali dalyvauti įvairiuose konkursuose, pirkimuose, priemonėse ar projektuose, nes būsimiems tiekėjams ir / ar pareiškėjams paprastai nustatomas privalomas reikalavimas, kad įmonei nebūtų iškelta restruktūrizavimo ar bankroto byla. Tai iš karto pašalina restruktūrizuojamą įmonę iš konkurso ir atima bet kokią galimybę laisvai konkuruoti rinkoje.

Pavyzdys

2013–2014 m. buvo įgyvendinama (ir planuojama ateityje vykdyti) priemonė⁷⁸ „Inočekiai LT“, skirta inovacinę veiklą pradedantiesiems ir (ar) vykdančioms smulkiojo ir vidutinio verslo subjektams, pagal kurią galima gauti nustatyto dydžio tikslinę finansinę paramą paslaugoms iš mokslo ir studijų institucijų įsigyti. Taikomas apribojimas, kad pareiškėjai negali teikti paraiškų, jei jiems iškelta bankroto ar restruktūrizavimo byla.

Restruktūrizuojamos įmonės statusas riboja galimybę lygiomis teisėmis dalyvauti rinkoje su kitomis įmonėmis, neturinčiomis tokio statuso. Nesuteikiama galimybė pasinaudoti priemonėmis, kurios galėtų padėti išsaugoti ir plėtoti veiklą, padėtų rasti ateities perspektyvas, skatintų inovacinę veiklą.

Audito metu, vertindami valstybės institucijų dalyvavimą procese, pagalbą ir prisidėjimą prie restruktūrizavimo proceso, laikėmės nuostatų, kad dalyvavimas yra tinkamas ir pakankamas, kai:

- valstybės institucijos, sudarydamos sąlygas sėkmingam restruktūrizavimui, kaip ir kiti kreditoriai suteikia pagalbą dėl skolinių įsipareigojimų;
- valstybinės institucijos laiku informuoja įmonių vadovus (savininkus) apie restruktūrizavimo iškelimo galimybes;
- restruktūrizuojamoms įmonėms suteikiama galimybė dalyvauti viešuosiuose konkursuose;

⁷⁷ Europos Komisija, Briuselis 2014-03-12, SWD(2014) 62 final, Komisijos Tarybų darbinis dokumentas „Poveikio vertinimo santrauka“ pridedamas prie Komisijos rekomendacijos dėl naujo požiūrio į verslo žlugimą ir nemokumą.

⁷⁸ Planuojamas ir 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programoje.

- restruktūrizavimo administratorių priežiūra užtikrina, kad jie tinkamai vykdytų pareigas;
- tenkinamas teisėjams būtinų ir aktualių mokymų poreikis.

2.1. Valstybės institucijos nesudaro tinkamų sėkmingo restruktūrizavimo sąlygų

Valstybės institucijos restruktūrizavimo bylose tampa restruktūrizuojamos įmonės kreditoriais. Jie kaip ir visi kiti fiziniai ir juridiniai asmenys turi teisę reikalauti iš įmonės vykdyti prievolės ir įsipareigojimus⁷⁹. Patvirtinus restruktūrizavimo planą, jų reikalavimai tenkinami kartu su visais kitais kreditoriais – antrąja eile⁸⁰.

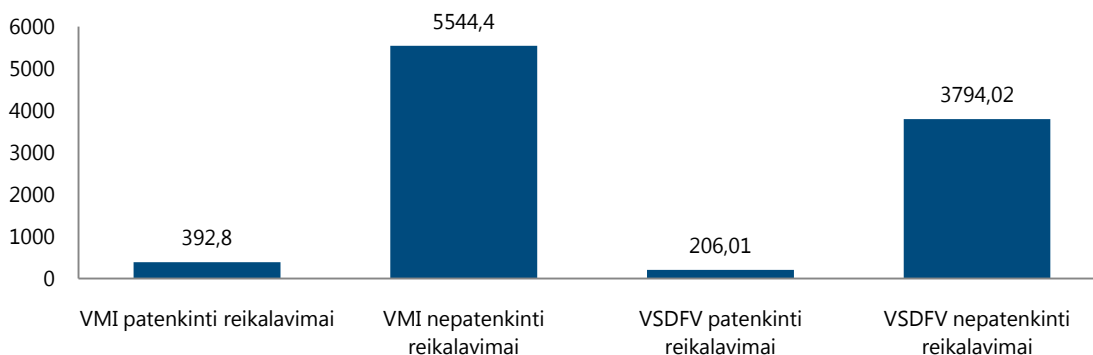
Atkreiptinas dėmesys, kad mokesčių administratoriai (VMI ir VSDFV) nepadengtų reikalavimų turi beveik visose restruktūrizavimo bylose. Kitos valstybinės institucijos, įstaigos ar įmonės (VĮ Turto bankas, miestų ir rajonų savivaldybės ir kt.) reikalavimų turi retai, todėl audito metu analizavome mokesčių administratorių vaidmenį restruktūrizavimo bylose.

2014 m. pabaigoje Lietuvoje buvo vykdomos 132 restruktūrizavimo bylos⁸¹. VMI kreditorinių reikalavimų turėjo 51 proc. bylų (87 bylose), o VSDFV – 84 proc. bylų (142 bylose).

Pažymėtina, kad restruktūrizuojamų įmonių įsipareigojimai mokesčių administratoriams vykdomosiose restruktūrizavimo bylose 2014 m. pabaigoje siekė daugiau negu 20 mln. eurų.

Kadangi dauguma nutrauktų restruktūrizavimo bylų baigėsi bankrotu, todėl kreditorių reikalavimų padengimo lygis mokesčių administratoriams yra žemas (vertinant baigtas ir nutrauktas restruktūrizavimo bylas) ir siekia VMI apie 7 proc., o VSDFV tik 5 proc. Patenkintų ir nepatenkintų reikalavimų sumos pateiktos 10 pav.

10 pav. Patenkinti ir nepatenkinti mokesčių administratorių kreditoriniai reikalavimai nutrauktose ir baigtose restruktūrizavimo bylose 2014 m. pabaigoje, tūkst. eurų

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal VMI⁸² ir VSDFV⁸³ duomenis

Detalesnė informacija apie mokesčių administratorių VMI ir VSDFV reikalavimus ir jų padengimo lygį pateikiama 3 priede. Minėtų reikalavimų žemi tenkinimo rodikliai yra vienas įspėjimų, kad:

⁷⁹ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas, 3 str.

⁸⁰ Ten pat, 13 str. 4 d.

⁸¹ Įmonių bankroto valdymo departamento prie Ūkio ministerijos 2015-01-27 ataskaita Nr. (8.11)A4'-10 „Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo bei fizinių asmenų bankroto procesų eigos 2014 m. sausio–gruodžio mėn. apžvalga“.

⁸² Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2015-03-29 raštas Nr. (23.4-08) R-2237.

⁸³ Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2015-03-30 raštas Nr. (9.7) I-2152.

- įmonių vadovai (savininkai) nėra pakankamai aktyvūs ir nesinaudoja teise laiku inicijuoti restruktūrizavimo proceso;
- verslas nepakankamai informuojamas apie laiku vykdomo restruktūrizavimo galimybes;
- valstybės institucijos nepakankamai prisideda prie sėkmingų restruktūrizavimo procesų.

2.1.1. Valstybiniai kreditoriai nesinaudoja teise atsakyti dalies reikalavimų kaip ir kiti kreditoriai

Įmonių restruktūrizavimo įstatyme⁸⁴ nustatyta, kad „restruktūrizuojamos įmonės kreditoriai turi teisę suteikti pagalbą dėl skolinių įsipareigojimų, susidariusių iki įmonės restruktūrizavimo bylos iškelimo teisme, vykdymo: atidėti reikalavimų vykdymo terminus, atsakyti visų reikalavimų (jų dalies), pakeisti piniginę prievolę kita prievole – duoti sutikimą įmonei atsiskaityti įmonės turtu ir įmonės akcijomis. Kreditoriai, kurie yra valstybės institucijos, šią pagalbą teikia teisės aktų nustatyta tvarka”.

Pažymėtina, kad teisės aktuose⁸⁵ nėra nuostatų, draudžiančių taikyti nuolaidas restruktūrizuojamoms įmonėms, o minėto Mokesčių administravimo įstatymo komentare nustatyta, kad mokesčių administratorius, būdamas bankrutuojančių ar restruktūrizuojamų įmonių kreditorius, gali nuspręsti, kad restruktūrizuojamai, bankrutuojančiai įmonei, kuri yra sanuojama arba sudaro taikos sutartį su kreditoriais, socialiniu ekonominiu požiūriu ar dėl kitų objektyvių aplinkybių yra tikslinga suteikti nuolaidų – atidėti kreditoriaus reikalavimų terminą, pakeisti piniginę prievolę kita prievole arba atsakyti kreditoriaus reikalavimo ar jo dalies.

Mokesčių administratorius, taikydamas nuolaidas restruktūrizuojamoms įmonėms, turi įvertinti įmonės indėlio į restruktūrizavimo procesą tinkamumą, užtikrinti, kad nuolaidos dydis ir intensyvumas apsiribotų būtinu restruktūrizavimo sąnaudų minimumu, reikalingu vykdyti šį procesą, kad būtų atkurtas įmonės ilgalaikis gyvybingumas, t. y. po restruktūrizavimo pabaigos būtų padengtos restruktūrizuojamos įmonės visos sąnaudos, įskaitant nusidėvėjimą ir privalomus finansinius mokėjimus, o pasiekta apyvarta ir kapitalo grąža leistų jai toliau konkuruoti rinkoje.

VMI praktikoje nėra atvejų, kai buvo patenkinti mokesčių mokėtojų prašymai dėl mokestinių nepriemokų nuolaidų taikymo⁸⁶ (išskyrus mokėjimo termino atidėjimą). Tik vienu atveju buvo sudaryta galimybė trečiajam asmeniui perimti mokesčių mokėtojo nepriemoką (dėl mokestinės nepriemokos perėmimo nėra nuostatos, kuri draustų perimti bankrutuojančio / restruktūrizuojamo mokesčių mokėtojų įsipareigojimus⁸⁷).

Pavyzdys

Praktikoje 2009 m. šia galimybe pasinaudojo Y įmonė ir tokiu būdu padengė VMI finansinį reikalavimą⁸⁸. Šios bendrovės restruktūrizavimo procesas sėkmingai baigtas 2015 m.

⁸⁴ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas, 24 str. 3 p.

⁸⁵ Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas, 94 str.; Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2000-05-18 įsakymu Nr. 102 „Dėl Mokesčių administratoriaus, bankrutuojančios įmonės kreditoriaus sprendimų, susijusių su tos įmonės piniginių prievolių vykdymu, priėmimo metodikos patvirtinimo“ patvirtintos metodikos 5, 6, 7 ir 31 p.; Lietuvos Respublikos finansų ministro 2002-02-25 įsakymu Nr. 51 „Dėl Mokesčių mokėtojo mokestinės nepriemokos perėmimo taisyklių patvirtinimo“ patvirtintų taisyklių 1 d. 3 p., Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio draudimo įstatymas, 29 str. 2 d. 6, 8 ir 12 p.; Lietuvos Respublikos valstybinio socialinio fondo valdybos direktoriaus 2005-09-19 įsakymas Nr. V-346 „Dėl Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos reikalavimo teisės viešo pardavimo (perleidimo) aukciono nuostatų tvirtinimo“.

⁸⁶ Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2015-03-29 raštas Nr. (23.4-08) R-2237.

⁸⁷ Mokesčių mokėtojo mokestinės nepriemokos perėmimo taisyklės, 1 d. 3 p.

⁸⁸ 2015-03-29 raštas Nr. (23.4-08) R-2237.

Pažymėtina, kad, VMI nuomone, būtų tikslinga ir veiksminga reglamentuoti kreditorių reikalavimo pardavimo galimybę ir taip optimizuoti skolų išieškojimo procesą⁸⁹.

VSDV nenurodė atsisakymų ar perleidimų atveju⁹⁰, nors tokią teisę nustato teisės aktai.

Audituojamu laikotarpiu mokesčių administratoriai taikė vienintelę nuolaidą – mokėjimo termino atidėjimą. Jį restruktūrizuojama įmonė išdėlioja restruktūrizavimo plane: nurodo, kuriais metais bus atsiskaityta su mokesčių administratoriumi (sumokėta prievolė), kada bus apskaičiuoti delspinigiai ir kt. Visos kitos mokesčių nepriemokų teisės restruktūrizavimo bylose nebuvo taikytos.

Kiti restruktūrizuojamų įmonių kreditoriai taiko ir kitas nuolaidas, ne tik atideda mokėjimo terminą.

Pavyzdys

Audito metu, atlikus atsirinktų įmonių restruktūrizavimo bylų analizę, nustatyta, kad dviem atvejais iš keturių sėkmingai baigtų restruktūrizavimo bylų kreditoriai suteikė nuolaidų: atsisakė dalies reikalavimų, o iš 26 nutrauktų restruktūrizavimo procesų, kur 4 įmonės toliau vykdė, vienai iš jų buvo pritaikytos nuolaidos: atsisakyta dalies kreditorių reikalavimų.

Siekiant gelbėti įmonę, susidūrusią su finansiniais sunkumais, mokesčių administratoriai, motyvuotai įvertinę įmonės būklę, situaciją ir perspektyvas, galėtų numatyti lanksčias galimybes atsisakyti visų ar dalies kreditorių reikalavimų, perleisti / perimti (dalį ar visus), parduoti (dalį ar visus) reikalavimus ar pritaikyti nuolaidas dėl valstybinių kreditorių reikalavimų mažinimo, atsisakymo ar pardavimo, tačiau tai, kas išvardyta, galėtų būti taikoma ne tik dėl prievolės dydžio, bet ir / arba dėl apskaičiuotų delspinigių. Valstybiniai ir kiti kreditoriai, suteikę nuolaidų restruktūrizuojamoms įmonėms, galėtų atgauti daugiau, sėkmingai baigus įmonės restruktūrizavimą, nei jai bankrutavus. Bankroto atveju mokesčių administratoriai kreditorių reikalavimų atgauna tik apie 4 proc., o restruktūrizavimo atvejais apie 5–7 proc. Jei restruktūrizuojamos įmonės kreditoriai, tarp jų ir valstybiniai, suteiktų daugiau įvairesnių nuolaidų restruktūrizuojamoms įmonėms, būtų galima surinkti daugiau biudžeto lėšų ir taip didinti galimybę išsaugoti verslą, darbo vietas ir išvengti bankroto. Valstybės institucijos galėtų veiksmingiau prisidėti prie verslo skatinimo ir ilgalaikio įmonės gyvybingumo atkūrimo ir taip suteikti sąžiningiems verslininkams dar vieną galimybę.

2.1.2. Valstybiniai kreditoriai neinformuoja skolininkų apie galimybę laiku iškelti restruktūrizavimo bylą

Dauguma restruktūrizavimo procesų baigiasi nesėkmingai, nes įmonės dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo kreipiasi būdamos nemokios ar ypač sunkios finansinės būklės, o dalis įmonių nežino apie restruktūrizavimo proceso galimybę ir jo teikiamus privalumus.

Įmonių restruktūrizavimo įstatymas valstybiniams kreditoriams nenumato pareigos ar prievolės laiku informuoti skolininkus apie restruktūrizavimo galimybę.

VMI, tik suėjus terminui, kai turi būti gautas mokėjimas, ir jo negavusi, kitą dieną be papildomo perspėjimo imasi išieškoti susidariusią skolą. VSDFV teritoriniai skyriai, nesumokėjęs mokėtinų sumų, priima sprendimus dėl skolos išieškojimo priverstine tvarka ir teikia mokėjimo nurodymus į skolininkų sąskaitas.

Pasak VMI, jie negali informuoti skolininkų apie restruktūrizavimo laiku galimybes, nes įmonių restruktūrizavimo įstatyme neįtvirtinta ikeišeiminė galimybė kreditoriui informuoti skolininką, kad

⁸⁹ Ten pat.

⁹⁰ 2015-03-30 raštas Nr. (9.7) I-2152.

būtų tikslinga pradėti restruktūrizavimo procesą. Iki 2010 m. spalio 1 d. galiojusio Įmonių restruktūrizavimo įstatymo 4 str. buvo reglamentuojama kreditoriaus siūlymo restruktūrizuoti įmonę pateikimo jos vadovui tvarka ir pasekmės. VMI neturi duomenų apie mokesčių administratoriaus įmonių vadovams pateiktus siūlymus restruktūrizuoti įmonę⁹¹.

VSDFFV teigimu, jų administruojamos įstaigos neturi galimybės informuoti draudėjus apie restruktūrizavimo galimybes. Įmonė pati sprendžia šį klausimą. Susidarius laikiniams finansiniams sunkumams, įmonės kreipiasi su prašymais atidėti įmokų įsiskolinimų mokėjimą⁹².

VMI ir VSDFFV galimybių informuoti skolininkus apie restruktūrizavimo laiku galimybes nesvarsto. Pastebėtina, kad mokesčių administratoriai pirmieji reaguoja į pradelstas skolas ir geriausiai mato įmonės finansinę padėtį.

Pažymėtina, kad Ūkio ministerijai pagal Pasaulio banko tyrimą „Doing Business 2015“ pavesta parengti teisės aktų projektus ir juose nustatyti teisinės prielaidas kreditoriams inicijuoti įmonių restruktūrizavimą. Tai būtų prielaida mokesčių administratoriams būti suinteresuotiems skatinti įmones vykdyti restruktūrizavimą ir padėti įmonei įveikti finansinius sunkumus laiku, o ne bandyti atgaivinti jau nemokią įmonę.

Mokesčių administratoriai restruktūrizavimo byloje veikia ir kaip kreditoriai, ir kaip valstybinės institucijos, todėl įprastai nemokami mokesčiai yra pakankamai rimtas signalas, kad įmonė patiria finansinių sunkumų ir, tikėtina, jai reikalinga pagalba. Galiojančiame reglamentavime nėra nustatyta, bet mokesčių administratoriai galėtų įmonėms, susiduriančioms su finansiniais sunkumais, suteikti informaciją apie restruktūrizavimo galimybes. Tai galėtų paskatinti įmones laiku spręsti finansinius sunkumus restruktūrizavimo būdu ir užtikrintų didesnę tikimybę atgauti tiek mokesčines nepriemokas, tiek apsaugoti ir finansinius sunkumus patiriančios įmonės verslo partnerius nuo didelių praradimų.

2.1.3. Restruktūrizuojamoms įmonėms ribojama galimybė dalyvauti viešuosiuose pirkimuose

Pagal galiojančią Viešųjų pirkimų įstatymo redakciją restruktūrizuojamai įmonei sudaryta galimybė dalyvauti viešuosiuose pirkimuose. Pažymėtina, kad perkančiosios organizacijos, vykdydamos viešuosius pirkimus, remdamos Viešųjų pirkimų įstatymo nuostatomis⁹³, draudžiančiomis ir ribojančiomis tiekėjų dalyvavimą pirkime, turi teisę konkrečiau pirkimo dokumentuose nuspręsti, ar nustatyti ir kokias ribojančias sąlygas nustatyti.

Įstatymas leidžia perkančiajai organizacijai pasirinkti ir nurodyti, ar pageidauja, ar ne, kad konkurse dalyvautų restruktūrizuojama įmonė.

Galiojančioje Viešųjų pirkimų įstatymo redakcijoje reglamentuota⁹⁴, kad „perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose gali nustatyti, kad paraiška ar pasiūlymas atmetami, jeigu tiekėjas“:

- jam iškelta bankroto ar restruktūrizavimo byla;
- nėra įvykdęs įsipareigojimų, susijusių su socialinio draudimo įmoku;
- nėra įvykdęs įsipareigojimų, susijusių su mokesčių mokėjimu.

Sąlyga dėl iškelto restruktūrizavimo bylos tiekėjui neprivaloma, todėl ir Viešųjų pirkimų tarnyba

⁹¹ 2015-03-29 raštas Nr. (23.4-08) R-2237.

⁹² 2015-03-30 raštas Nr. (9.7)I-2152.

⁹³ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas, 1996-08-13 Nr. I-1491 (2005-12-23 įstatymo Nr. X-471 redakcija), 33 str.

⁹⁴ Ten pat, 2010-12-23 Nr. XI-1255, 33 str. 2 d. 2, 5 ir 6 p.

rekomenduoja⁹⁵ perkančiosioms organizacijoms nenustatyti draudimo dalyvauti viešajame pirkime restruktūrizuojamoms įmonėms visais atvejais ir kiekvieno pirkimo atveju atsižvelgti į šio punkto sąlygų tikslingumą, įvertinus pirkimo objekto pobūdį, apimtį ir sudėtingumą. Tarnyba rekomenduoja tokį reikalavimą pirkimo dokumentuose nustatyti tais atvejais, kai perkančioji organizacija planuoja sudaryti ilgalaikes sutartis, kurių trukmė ilgesnė nei 3 metai, ir kitais perkančiosios organizacijos nustatytais atvejais, kai, įvertinus pirkimo objektą, yra objektyvių abejonų, kad tiekėjas gali būti nepajėgus įvykdyti sutartimi prisiimtus įsipareigojimus.

Tarnyba atkreipia dėmesį, kad konkurenciją riboja itin aukšti arba specifiniai, pirkimo pobūdžio neatitinkantys ar neproporcingi jo sąlygoms reikalavimai, kurie atima galimybę pirkimo procedūrose dalyvauti gebantiems sutartį įvykdyti tiekėjams. Perkančiajai organizacijai paliekama teisė nuspręsti, kokius reikalavimus nustatyti pirkimo dokumentuose, tačiau juos nustatydamą ji turi nepažeisti lygiateisiškumo, nediskriminavimo, abipusio pripažinimo, proporcingumo ir skaidrumo principų ir Viešųjų pirkimų įstatyme⁹⁶ nustatyto draudimo dirbtinai riboti konkurenciją.

Pastebėtina, kad Viešųjų pirkimų įstatymas suteikia galimybę restruktūrizuojamoms įmonėms dalyvauti viešuosiuose pirkimuose, tačiau galiojančiame šio įstatymo reglamentavime numatyti du punktai⁹⁷, pagal kuriuos perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose gali nustatyti reikalavimą pateikti VMI ir VSDFV pažymą dėl įsipareigojimų įvykdymo. Minėti mokesčių administratoriai nepadengtų kreditorių reikalavimų turi beveik visose restruktūrizavimo bylose.

Pažymėtina, kad VMI ir VSDFV yra lygiavertės valstybinės institucijos, tačiau jų išrašomos pažymos dėl įsipareigojimų įvykdymo skiriasi pažymoje pateikiama informacija:

- VSDFV pažymoje nurodoma, kad restruktūrizuojama įmonė turi skolą fondui, tačiau skola yra atidėta, o tai reiškia, kad pažymos išrašymo dieną įmonė neskolinga;
- VMI pažymoje, kuri teikiama dėl viešųjų pirkimų, restruktūrizuojamos įmonės kreditorių reikalavimas nurodomas kaip skola, t. y. nurodoma, kad įmonė turi mokestinę nepriemoką.

Taigi, jei perkančioji organizacija įtraukia į reikalavimus pateikti VMI pažymą dėl įsipareigojimų įvykdymo, restruktūrizuojama įmonė automatiškai negali dalyvauti viešajame pirkime.

Seimui pateiktame Viešųjų pirkimų įstatymo projekte nustatytos papildomos privalomos sąlygos tiekėjams, draudžiančios ir ribojančios jų dalyvavimą pirkime visais atvejais, kai tiekėjas „nėra įvykdęs įsipareigojimų, susijusių su mokesčių mokėjimu, įskaitant socialinio draudimo įmokas“.

Tokiu atveju restruktūrizuojamai įmonei nėra jokios galimybės dalyvauti viešuosiuose pirkimuose dėl VMI išrašomos pažymos dėl įsipareigojimų vykdymo formos. Viešųjų pirkimų įstatyme numatyta galimybė įtraukti ar neįtraukti reikalavimo dėl restruktūrizuojamos įmonės dalyvavimo pirkime netenka prasmės, nes, ar bus šis punktas pažymėtas tarp reikalavimų, ar ne, įmonė viešajame pirkime dalyvauti negalės, nes bus atmesta kaip neatitinkanti privalomojo reikalavimo dėl skolos VMI, nors iš tikrųjų VMI skolą atideda ir jos atgavimo terminai išdėstomi restruktūrizavimo plane. Tai reiškia, kad ir pažymoje dėl įsipareigojimų vykdymo turėtų būti nurodyta ne mokestinė nepriemoka, bet skolos atidėjimas.

Pažymėtina, kad, jei skola atidėta, ji nėra laikoma skola, nes, kaip išaiškinta 2013 m. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartyje⁹⁸, „atidėjimo laiku draudėjas laikomas nepažeidusiu prievolės

⁹⁵ Viešųjų pirkimų taryba, <http://vpt.lt/rtmp8/dtd/index.php?nid=1221469401&lan=LT&module=news> [žiūrėta 2015-05-08].

⁹⁶ Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas, 32 str. 2d.

⁹⁷ Ten pat, 2010-12-23 Nr. XI-1255, 33 str. 2 d. 5 ir 6 p.

⁹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013-06-25 nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-340/2013.

sumokėti įmokas, nes nustatomas naujas mokėjimo terminas“, todėl ir „įmokos neprivalo būti sumokėtos, t. y. dar nereiškia įsiskolinimo, kol mokėjimo terminas nepasibaigęs“.

VSDFV teigimu⁹⁹, „dalyvavimas viešuosiuose pirkimuose restruktūrizuojamoms įmonėms leistų gauti pajamų, tai padidintų galimybę pagerinti įmonių finansinę būklę ir greičiau įvykdyti įsipareigojimus kreditoriams, todėl tikslinga leisti restruktūrizuojamoms įmonėms dalyvauti viešuosiuose pirkimuose.“ VMI teigimu¹⁰⁰, „siekiant nepažeisti nepriklausomos konkurencijos laisvojoje rinkoje ir sėkmingo restruktūrizavimo proceso įgyvendinimo, tikslinga neriboti galimybės restruktūrizuojamam subjektui dalyvauti viešuosiuose pirkimuose“.

Taigi, restruktūrizuojama įmonė viešajame pirkime dalyvauti negali dėl netinkamos VMI pažymos formos. Joje nurodoma, kad įmonė turi nepriemoką, nors iš tikrųjų skola yra atidėta laikotarpiui, nustatytam restruktūrizavimo plane, o tuo tarpu perkančioji organizacija neprieštarauja restruktūrizuojamos įmonės dalyvavimui.

Suteikta galimybė dalyvauti viešuosiuose pirkimuose ypatingai svarbi toms įmonėms, kurios ir gyvuoja vien iš pajamų, kurias gauna įgyvendindami viešuosiuose pirkimuose laimėtus užsakymus, kitu atveju, įmonėms, kurių pagrindiniai užsakymai gaunami laimėjus viešąjį pirkimą, nėra prasmės kelti restruktūrizavimo bylas ir dar labiau didinti skolas kreditoriams, kai jau nelieka net teorinės galimybės dalyvauti viešuosiuose pirkimuose.

Pavyzdys¹⁰¹

Įmonės vadovas, prašydamas nutraukti restruktūrizavimo bylą, nurodo šias priežastis:

„Kadangi esame restruktūrizuojama įmonė, neturime teisės dalyvauti tiesioginiuose konkursuose. Darbus galime gauti tik savarankiškai ieškodami rangovų. Tokiu atveju įmonės pelno marža sumažėja iki minimumo... Dėl restruktūrizuojamos įmonės statuso tiekėjai reikalauja, kad už medžiagas ir kurą atsiskaitytume avansu...“.

Pažymėtina, kad iki restruktūrizavimo bylos iškėlimo, įmonės pagrindiniai užsakymai buvo gaunami laimint viešuosiuose konkursuose.

Atsižvelgiant į tai, kad Lietuva įgyvendina tiek Europos Komisijos, tiek Pasaulio banko ir kt. rekomendacijas, skatinančias įmonių restruktūrizavimą, siekiant išsaugoti verslą, darbo vietas, surenkamus mokesčius valstybės biudžetui, didinti sėkmingų restruktūrizavimų skaičių ir siekti, kad kuo mažiau restruktūrizuojamų įmonių būtų keliamos bankroto bylos, turėtų būti sudaryta galimybė tokioms įmonėms dalyvauti viešajame pirkime.

Perkančiosioms organizacijoms rekomenduotina nenustatyti draudimo dalyvauti viešajame pirkime restruktūrizuojamoms įmonėms visais atvejais ir kiekvieno pirkimo atveju atsižvelgti į Viešųjų pirkimų įstatymo sąlygų, ribojančių galimybes dalyvauti viešajame pirkime, tikslingumą, įvertinus pirkimo objekto pobūdį, apimtį ir sudėtingumą. Dėl visų reikalavimų sprendžia perkančioji organizacija. Ji, prisiimdama riziką, gali nenurodyti vienokių ar kitokių įstatyme neprivalomai nurodytų reikalavimų. Reikalavimai, kuriuos perkančioji organizacija įtraukia į konkurso sąlygas, turėtų priklausyti nuo konkurso objekto sumos, trukmės jam įgyvendinti ir kt.

⁹⁹ 2015-03-30 raštas Nr. (9.7) I-2152.

¹⁰⁰ 2015-03-29 raštas Nr. (23.4-08) R-2237.

¹⁰¹ Restruktūrizuojamos įmonės 2014-12-11 prašymas Nr. 14-(03)-000 „Dėl restruktūrizacijos proceso nutraukimo“.

2.2. Nepakankama restruktūrizavimo administratorių veiklos priežiūra

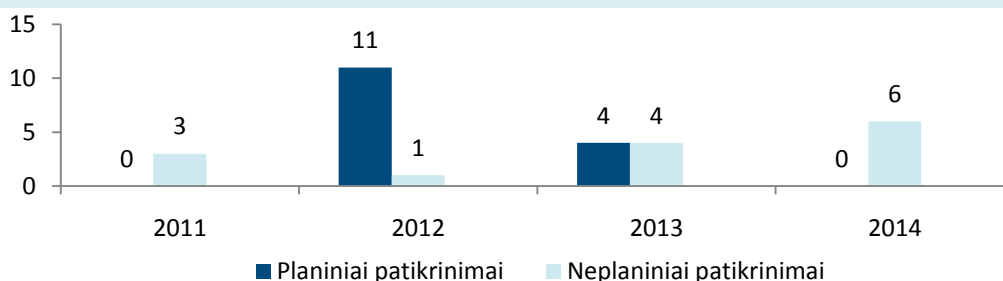
Įmonių bankroto ir valdymo departamentas, vadovaudamasis Restruktūrizavimo administratorių veiklos priežiūros taisyklėmis¹⁰², atlieka:

- administratorių konsultavimą departamento kompetencijos klausimais ir kitus prevencinius veiksmus, skirtus užkirsti kelią galimiems teisės aktų pažeidimams;
- planinius ir neplaninius administratorių veiklos patikrinimus;
- stebėsenos metu gautos informacijos apie administratorių veiklą vertinimą;
- poveikio priemonių administratoriams taikymą Įmonių restruktūrizavimo įstatymo ir šių taisyklių nustatyta tvarka.

Administratorių veiklos priežiūra atliekama vadovaujantis minimalios ir proporcingos priežiūros naštos, nediskriminavimo, planavimo, viešumo, metodinės pagalbos teikimo, funkcijų atskyrimo principais. Teisės aktai nustato, kad minėta priežiūra atliekama nuolat.

Departamento 2011–2014 m. atliktų patikrinimų pobūdis ir skaičius pateikiami 11 pav.

11 pav. Atliktų patikrinimų pobūdis ir skaičius 2011–2014 m., vnt.

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Kaip matyti iš 11 pav. pateiktų duomenų, 2011 ir 2014 m. restruktūrizavimo administratorių planinių patikrinimų Įmonių bankroto valdymo departamentas neatliko – apsiribojo gautų skundų nagrinėjimu. Pažymėtina, kad 2014 m. iš šešių pradėtų neplaninių patikrinimų keturi buvo departamento iniciatyva, bet nė vienu atveju įtarimai dėl pažeidimo nepasitvirtino. Todėl galima teigti, kad išorinių skundų per metus gaunama nedaug – nuo 1 iki 4.

3 lentelė. ĮBVD atliktų įmonių restruktūrizavimo administratorių veiklos patikrinimų skaičius ir rezultatai 2011–2014 m., vnt.

Metai	Atliktų planinių patikrinimų skaičius	Nustatytas pažeidimų skaičius planiniuose patikrinimuose		Skirtų nuobaudų skaičius	Išnagrinėtų skundų skaičius (neplaniniai patikrinimai)	Nustatytas pažeidimų skaičius neplaniniuose patikrinimuose		Skirtų nuobaudų skaičius
		patikrinimų skaičius, kuriuose nustatyti pažeidimai	bendras pažeidimų skaičius			patikrinimų skaičius, kuriuose nustatyti pažeidimai	bendras pažeidimų skaičius	
2011	-	-	-	-	3	-	-	-
2012	11	11	21	-	1	-	-	-
2013	4	4	8	-	4	1	3	-

¹⁰² Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2010-12-02 įsakymas Nr. 4-886 „Dėl restruktūrizavimo administratorių veiklos priežiūros taisyklių patvirtinimo“ (pakeitimai 2014-06-25 įsakymas Nr. 4-421).

2014	-	-	-	-	6	2	4	1
Iš viso:	15	15	29	-	14	3	7	1

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal ĮBVD pateiktas administratorių tikrinimo išvadas

Kaip matyti iš 3 lentelės, visuose 2011–2014 m. atliktuose planiniuose patikrinimuose buvo nustatyta pažeidimų (vidutiniškai po 2). Atliekant neplaninius patikrinimus tik trimis atvejais iš 14 nustatyta vidutiniškai po 2 pažeidimus. Planinių patikrinimų metu nustatoma daugiau pažeidimų, nei nagrinėjant skundus; taigi, neatliekant jų, administratorių priežiūra vykdoma silpnai.

Audito metu analizavome, ką ir kaip departamentas konkrečiai vertina atlikdamas planinius patikrinimus. Jis tikrina, kaip administratoriai laikosi tam tikros dalies teisės aktuose jiems priskirtų pareigų, t. y. ar:

- turi civilinės atsakomybės draudimą;
- kelia kvalifikaciją;
- valstybės institucijas informuoja apie restruktūrizavimo bylos išskėlimą;
- laikosi terminų, reikalingų laiku organizuoti kreditorių susirinkimą;
- planą teismui pateikia laiku;
- tinkamai vykdo plano dalį dėl darbo santykių.

Auditorių nuomone, atliekant tokius tikrinimus, neįsitikinama, ar administratorius atliko Įmonių restruktūrizavimo įstatyme nustatytas pareigas, t. y. ar:

- prižiūri įmonės valdymo organų veiklą;
- įgyvendina planą;
- laiku informuoja kreditorius ir teismą, kad planas nevykdomas ar vykdomas netinkamai.

Todėl pasigendama visapusio vertinimo, kad būtų nustatyta, ar tam tikras restruktūrizavimo procesas buvo atliktas efektyviai, ar administratorius tinkamai vykdė pareigas ir atstovavo kreditorių ir įmonės interesus.

Nustačius pažeidimų, administratoriams gali būti taikomos šios nuobaudos:

- įspėjimas;
- viešas įspėjimas;
- asmenims, turintiems galiojančias nuobaudas gali būti panaikinamas restruktūrizavimo administratoriaus pažymėjimas.

Įmonių bankroto valdymo departamentas 2011–2014 m. nustatė 36 pažeidimus, bet įspėjimą skyrė tik vienu atveju (3 lentelė). Patikrinimų tikslas nėra vien tik nubausti, bet ir suteikti administratoriams metodinę pagalbą, tačiau galima teigti, kad departamentas nėra linkęs taikyti nuobaudų kaip poveikio priemonių. Atkreiptinas dėmesys, kad daugeliu atvejų buvo nustatyti formalūs pažeidimai, už kuriuos skirti poveikio priemonės galbūt netikslinga. Atsižvelgę į audito metu nustatytus faktus, kad administratoriai neretai netinkamai vykdo funkcijas ir taip sukelia kreditoriams nuostolių (1.6 poskyris), manome, kad, tik formalių pažeidimų nustatymas yra neefektyvios priežiūros pasekmė, o administratoriai išvengia atsakomybės netinkamai vykdydami funkcijas.

Duomenų apie įmonės restruktūrizavimo procesą teikimo ir skelbimo taisyklės¹⁰³ nustato, kad administratorius turi teikti Įmonių bankroto valdymo departamentui įmonės restruktūrizavimo ataskaitas, kai patvirtinama: kreditorių reikalavimai, restruktūrizavimo planas, metų ataskaita

¹⁰³ Įmonių bankroto valdymo departamento prie Ūkio ministerijos direktoriaus 2012-02-29 įsakymas Nr. V-17 (2013-06-25 įsakymo Nr. V-63 redakcija).

kalendoriniams metams pasibaigus, taip pat kai nutraukiama ar baigiama įmonės restruktūrizavimo byla.

Ataskaitose pateikiami išsamūs duomenys apie restruktūrizavimo procesą, juos analizuojant galima įžvelgti tam tikras proceso tendencijas ir identifikuoti problemas, susijusias su procesu ir netinkamu administratoriaus pareigų vykdymu. Auditorių nuomone, departamentas nepakankamai išnaudoja gaunamos informacijos galimybes efektyviau vykdyti administratorių priežiūrą.

Mūsų nuomone, siekdamas užtikrinti administratorių veiksmingą priežiūrą, departamentas, pasinaudodamas gaunamomis restruktūrizavimo ataskaitomis, turėtų daugiau dėmesio skirti rizikingų restruktūrizavimo procesų identifikavimui ir atlikti jų administratorių visapusiškus planinius patikrinimus, išplėsti tikrinamų pareigų spektrą, taikyti poveikio priemones, nustačius svarbių pažeidimų.

2.3. Netenkinamas teisėjams būtinų ir aktualių mokymų poreikis

Restruktūrizavimo bylos yra sudėtingos ekonominio pobūdžio bylos. Jos reikalauja ne tik nemokumo teisės, bet ir kitų ekonominių verslo analizės žinių. Todėl svarbu užtikrinti, kad teisėjų kompetencija šioje srityje būtų keliama. Civilines bylas dėl restruktūrizavimo nagrinėja penki apygardų teismai: Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio.

Vilniaus, Klaipėdos ir Panevėžio apygardų teismuose teisėjai nagrinėti restruktūrizavimo bylas parenkami bendra tvarka¹⁰⁴ naudojantis teismų informacinės sistemos LITEKO bylų skirstymo moduliu. Kauno ir Šiaulių apygardų teismuose pirmininkų įsakymais¹⁰⁵ nustatyta teisėjų specializacija darbu su šiomis bylomis. Specializacijos nustatymo tikslas – gerinti atitinkamos kategorijos bylų nagrinėjimo kokybę.

Mokymus teisėjams organizuoja Nacionalinė teismų administracija. Nemokumo klausimais ar ekonominių finansinių žinių gilinimui mokymai organizuojami retai. Per audituojamą laikotarpį 2011–2014 m. apygardų teismų teisėjams mokymai šia tematika organizuoti tris kartus (iš viso 10 akad. val.).

Siekiant išsiaiškinti minėtų mokymų poreikį, buvo atlikta visų apygardų teismų apklausa: pateikti klausimynai. Juos pildė su restruktūrizavimo bylomis dirbantys teisėjai. Informacija apie apklausos duomenų rinkimo ir vertinimo metodus pateikta 1 priede.

Remiantis apklausos duomenimis, nagrinėdami restruktūrizavimo bylas teisėjai retai arba visiškai nesinaudoja galimybe pasitelkti ekspertus, nes susiduria su apmokėjimo problemomis už jų teikiamas paslaugas arba šiuo metu nagrinėja pirmas tokios specifikos bylas.

83 proc. teisėjų teigė, kad šiuo metu mokymų, kuriuose būtų dėstomos specialiosios žinios, reikalingos nagrinėjant restruktūrizavimo bylas, nepakanka ir jų galėtų būti daugiau.

89 proc. teisėjų pažymėjo, kad patys aktualiausi mokymai būtų finansinių atskaitomybių skaitymo, vertinimo, analizės. Skaitytų ne kas kitas, bet finansininkai, ekonomistai. Apie 36 proc. teisėjų mano, kad jiems aktualūs būtų ekonominiai ir nemokumo politikos mokymai.

¹⁰⁴ Teisėjų tarybos 2011-03-25 nutarimas Nr. 13P-29-(7.1.2) (pakeista ir papildyta 2012-10-26 nutarimu Nr. 13P-172-(7.1.2) „Bylų paskirstymo teisėjams ir teisėjų kolegijų sudarymo taisyklių aprašas“.

¹⁰⁵ Šiaulių apygardos teismo pirmininko 2014-11-18 įsakymas Nr. V-74 „Dėl civilinių bylų skyriaus teisėjų specializacijos nustatymo“ ir Teisėjų tarybos 2008-11-13 nutarimas Nr. 13P-202-(7.1.2) „Teisėjų specializacijos tam tikrų kategorijų byloms nagrinėti nustatymo tvarkos aprašas“.

Teisėjai teigia, kad dažnai pateikiamos realybės neatitinkančios finansinės atskaitomybės, todėl ypač sudėtinga vertinti įmonės finansinę padėtį; o, esant ekonominių ir buhalterinių žinių trūkumui, vertinti dokumentuose pateiktą informaciją dar sunkiau. Todėl minėti mokymai padėtų nagrinėti restruktūrizavimo bylas, priimti pagrįstus ir objektyvius sprendimus.

Iš teisėjų apklausos duomenų nustatėme, kad jie teisinės žinias nuolat gilina dirbdami ir dalydamiesi teismų praktika. Specialiųjų žinių įgijimas ir gilinimas būtų naudingas ir reikalingas (būtų lengviau priimti sprendimus), nes, nagrinėjant plataus spektro bylas, prireikia ir papildomų ekonominių, finansinių ir kitokių žinių. Teisėjai turi prisiimti didelę atsakomybę nagrinėdami restruktūrizavimo bylas, vertindami įmonių nemokumą ir restruktūrizavimo planų projektų įgyvendinamumą. Atkreiptinas dėmesys, kad teismas restruktūrizavimo byloje turi daryti pagrįstą išvadą dėl įmonės nemokumo ir jos veiklos perspektyvų, o tam, kad ją pagrįstų, reikia gilesnių ekonominių ir finansinių žinių.

2-ojo audito departamento direktorė

Zita Valatkienė

2-ojo audito departamento vyriausioji valstybinė auditorė

Kristina Binkytė

Valstybinio audito ataskaitos kopijos pateiktos:

Lietuvos Respublikos Prezidentūrai, 1 egz.

Lietuvos Respublikos Seimo Audito komitetui, 1 egz.

Lietuvos Respublikos Ekonomikos komitetui, 1 egz.

Lietuvos Respublikos Vyriausybei, 1 egz.

Lietuvos Respublikos ūkio ministerijai, 1 egz.

Įmonių bankroto valdymo departamentui prie Ūkio ministerijos, 1 egz.

Nacionalinei teismų administracijai, 1 egz.

Valstybinei mokesčių inspekcijai prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, 1 egz.

Auditas atliktas, vykdant 2014-09-29 pavedimą Nr. P-20-12

Auditą atliko valstybinių auditorių grupė:

Kristina Binkytė (grupės vadovas)

Gražina Tarvydienė

PRIEDAI

Valstybinio audito ataskaitos
„Įmonių restruktūrizavimo proceso valdymas“
1 priedas

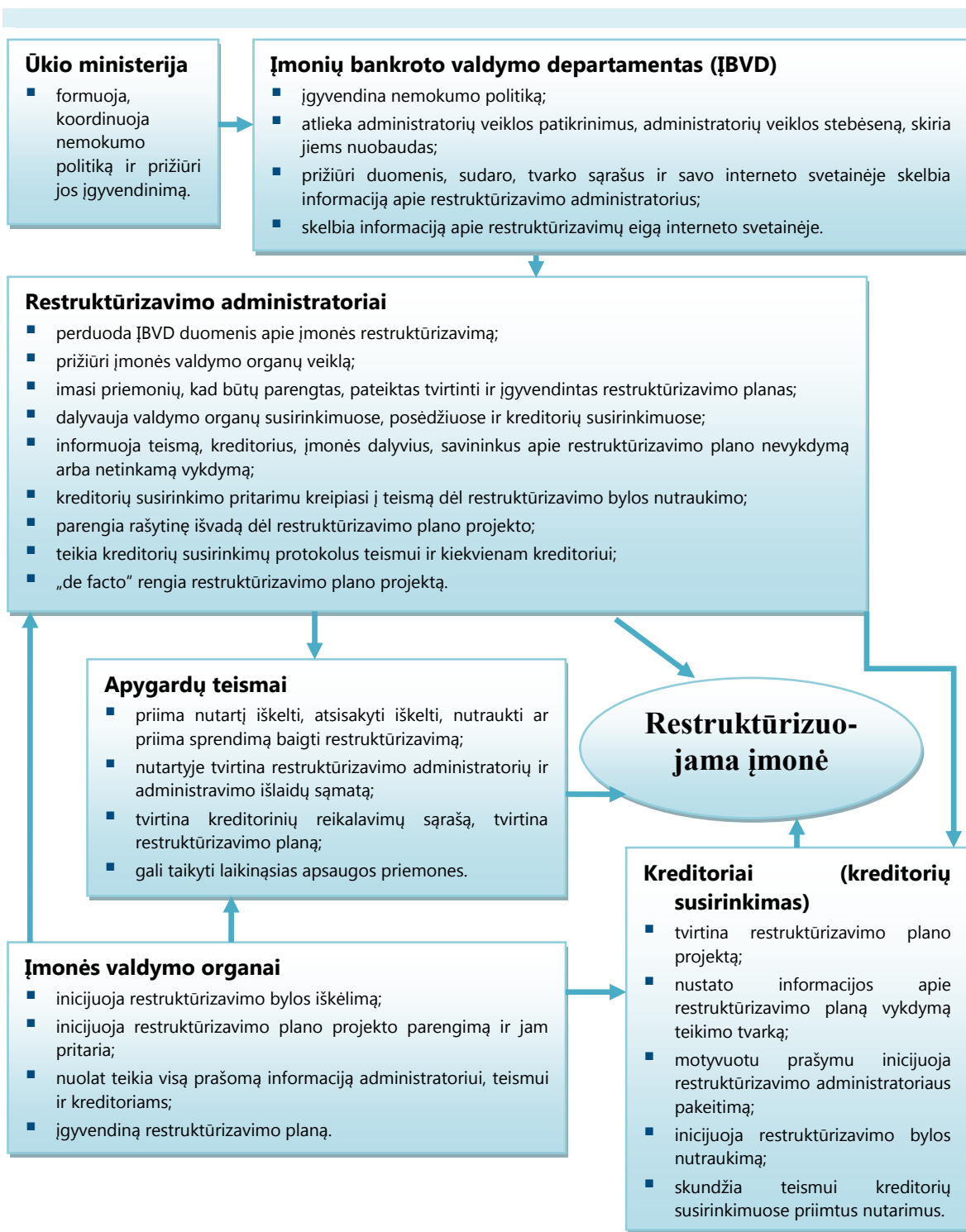
Pagrindiniai audito duomenų rinkimo ir vertinimo metodai

Eil. Nr.	Metodas	Tikslai
1.	<p>Dokumentų peržiūra:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Nagrinėjome Lietuvos Respublikos teisės aktus ir kitus dokumentus susijusius su įmonių restruktūrizavimo proceso reglamentavimu; ▪ Analizavome restruktūrizavimo ir bankroto bylas (teismo nutartis, sprendimus, restruktūrizavimo planus, restruktūrizavimo administratorių išvadas dėl restruktūrizavimo plano projekto ir kt.); ▪ Analizavome restruktūrizuojamų, bankrutuojančių ir (ar) bankrutavusių įmonių finansinių ataskaitų rinkinių duomenis; ▪ Nagrinėjome studijas, analitinius darbus, straipsnius, ataskaitas. 	Nustatyti, ar tinkamas teisinis reglamentavimas, ir įmonių restruktūrizavimo proceso valdymo problemas.
2.	<p>Pokalbiai su:</p> <p>Ūkio ministerijos, Įmonių bankroto valdymo departamento prie Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos, Valstybinės mokesčių inspekcijos, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos, Nacionalinės teismų administracijos, Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio apygardų teismų pirmininkais, Vilniaus, Kauno ir Panevėžio apygardos teismų teisėjais, kurie dirba su restruktūrizavimo bylomis, administratorių asociacijomis (Lietuvos asociacija „Nemokumo teisės tinklas“, Nacionalinė verslo administratorių asociacija ir kt.), restruktūrizavimo ir bankroto administratoriais, lektorais, teisininkais, advokatais ir kitais verslo atstovais.</p>	Išsiaiškinti, kaip užtikrinamas įmonių restruktūrizavimo proceso valdymas, ar jis efektyvus, ar valstybės institucijos, dalyvaujančios restruktūrizavime, tinkamai prisideda prie šių procesų efektyvumo.
3.	<p>Duomenų analizė:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Nagrinėjome restruktūrizavimo ir bankroto bylas Lietuvos teismų informacinėje sistemoje LITEKO; ▪ Analizavome Įmonių restruktūrizavimo ir bankroto informacinėje sistemoje ĮRBIS esančią informaciją, susijusią su restruktūrizavimo procesu. ▪ Audito metu iš 2011–2014 m. pradėtų restruktūrizavimo procesų, vykdydami statistinę atranką, atsirinkome 47. Juos analizavome ir informaciją apie juos rinkome iš įvairių šaltinių (LITEKO, IRBIS). Apygardų teismų bylos – tiriamoji visuma – imtis, kuri suskaidoma į penkis sluoksnius pagal miestus (Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Šiauliai, Panevėžys). Kiekviename jų yra trijų rūšių bylos: vykdomos, nutrauktos ir baigtos. Jos išsluoksniuojamos ir vykdoma paprasta atsitiktinė atranka, t. y. kiekvienas tiriamosios visumos elementas turi vienodą galimybę būti atrinktas. Paprastosios atsitiktinės atrankos būdu atrinkti trys apygardos teismai (Vilniaus, Kauno ir Panevėžio) ir juose atrinktos 47 vykdomos ir nutrauktos restruktūrizavimo bylos. Kadangi sėkmingai pradėtų ir baigtų šių bylų 2011–2014 m. laikotarpiu nebuvo, 4 sėkmingai baigtas bylas tuo pačiu principu atsirinkome iš ankstesnių laikotarpių. <p>Pažymėtina, kad, atliekant atsirinktų įmonių analizes įvairiais pjūviais, atsirenkamų ir analizuojamų įmonių skaičius kiekvienu atveju skiriasi dėl analizuojamos problemos aktualumo tam tikrais bylos vykdymo etapais, pvz.: analizuojant plano įgyvendinimo priežiūrą, į sąrašą nebus įtrauktos tos įmonės, kurių bylos nutrauktos nepatvirtinus plano arba, analizuojant nutrauktas, baigtas bylas, neįtraukiamos tos, kurios dar vykdomos ir t. t.</p>	Surinkti auditui reikalingus įrodymus ir atlikti jų analizę.

Eil. Nr.	Metodas	Tikslai
4.	<p>Raštai su klausimais išsiųsti: Ūkio ministerijai, Įmonių bankroto valdymo departamentui prie Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos, Valstybinei mokesčių inspekcijai, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybai, Nacionalinei teismų administracijai, apygardų teismų pirmininkams.</p> <p>Elektroniniu būdu išsiųsti klausimai: administratoriams, verslo ir minėtų institucijų ir įstaigų atstovams.</p> <p>Klausimynas buvo pateiktas Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio apygardų teismų teisėjams, kurie dirba su restruktūrizavimo bylomis.</p> <p>Siekiant išsiaiškinti teisėjų mokymų poreikį, buvo atlikta visų apygardų teismų apklausa – pateikti klausimynai. Juos pildė teisėjai, dirbantys su restruktūrizavimo bylomis. Penkiuose apygardų teismuose 66-iems civilinių bylų teisėjams (80 proc.) tenka dirbti su restruktūrizavimo bylomis. Į klausimyno klausimus atsakė 100 proc. teisėjų, dirbančių Šiaulių ir Kauno apygardos teismuose, Panevėžio apygardos teismo teisėjai klausimyną užpildė bendrai, Klaipėdos apygardos teismo 36 proc. teisėjų (5 iš 14), o Vilniaus apygardos teisme klausimynus užpildė teismo pirmininkas ir vienas teisėjas.</p>	<p>Apklausti įmonių restruktūrizavimo procese dalyvaujantys ir procesą bei dalyvius prižiūrinčias institucijas, įstaigas, kitus proceso dalyvius bei šalis ar kitais būdais susijusius subjektus su nemokumo politika. Išsiaiškinti restruktūrizavimo proceso problemas ir surinkti auditui reikalingus įrodymus.</p>
5.	<p>Susipažinome su kitų šalių patirtimi, atliktomis studijomis ir analitiniais darbais įmonių restruktūrizavimo ir nemokumo politikos klausimais.</p>	<p>Nustatyti ir pateikti gerosios praktikos pavyzdžius ir kitų šalių patirtį.</p>

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Restruktūrizavimo procese dalyvaujančių subjektų ir šalių atliekamos funkcijos

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Valstybinio audito ataskaitos
 „Įmonių restruktūrizavimo proceso valdymas“
 3 priedas

VMI ir VSDFV kreditorinių reikalavimų tenkinimo lygis 2011–2014 m.

Eil. Nr.	Pavadinimas	VMI				VSDFV			
		2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.
1	Restruktūrizavimo bylų, kuriose VMI ir VSDF yra kreditoriai, skaičius, vnt.	52	67	93	87	127	147	152	142
2	Kreditorių reikalavimų suma vykdomose įmonių restruktūrizavimo bylose, tūkst. eurų	16 446,5	17 397	20 855,4	16 648,7	2 925,5	4141,6	4 228,5	3 446,5
3	Patenkintų kreditorių reikalavimų suma baigtose ir nutrauktose restruktūrizavimo bylose, tūkst. eurų	99,8	97,8	387,4	392,8	n. d.	n. d.	n. d.	206
4	Nepatenkintų kreditorių reikalavimų suma baigtose ir nutrauktose restruktūrizavimo bylose, tūkst. eurų	1 483,3	1 812,6	2 125,9	5 544,4	n. d.	n. d.	n. d.	3 794
5	Patenkintų kreditorių reikalavimų dalis nuo visų kreditorių reikalavimų, proc.	6	5	15	7	n. d.	n. d.	n. d.	5

Šaltinis – Valstybės kontrolė pagal VMI ir VSDFV duomenis

Valstybinio audito ataskaitos
„Įmonių restruktūrizavimo proceso valdymas“
4 priedas

Rekomendacijų įgyvendinimo planas

Eil. Nr.	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Veiksmas / priemonės / komentaras	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
1.	Siekiant apsaugoti kreditorių interesus ir išvengti piktnaudžiavimo restruktūrizavimo procesu atitolinant bankroto procedūras, inicijuoti teisės aktų pakeitimus, kurie:	-	-	-
1.1	užtikrintų, kad nemokioms įmonėms nebūtų keliamos restruktūrizavimo bylos;	Lietuvos Respublikos Vyriausybė	Pateikti Lietuvos Respublikos Seimui Įmonių restruktūrizavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektą.	2016 m. I ketv.
1.2	trumpintų restruktūrizavimo plano projekto pateikimo teismui terminą;	Lietuvos Respublikos Vyriausybė	Pateikti Lietuvos Respublikos Seimui Įmonių restruktūrizavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektą.	2016 m. I ketv.
1.3	numatyty galimybę stabdyti visų ar tam tikrų prievolių vykdymo užtikrinimo priemonių vykdymo stabdymą restruktūrizavimo plano rengimo metu.	Lietuvos Respublikos Vyriausybė	Pateikti Lietuvos Respublikos Seimui Įmonių restruktūrizavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektą.	2016 m. I ketv.
2.	Siekiant užtikrinti teismui ir kreditoriams teikiamų duomenų patikimumą, įtvirtinti reikalavimą įmonei kartu su pareiškimu teismui dėl restruktūrizavimo bylos iškėlimo pateikti ir įmonės turto (verslo) vertinimo ataskaitą.	Lietuvos Respublikos Vyriausybė	Pateikti Lietuvos Respublikos Seimui Įmonių restruktūrizavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektą.	2016 m. I ketv.
3.	Siekiant apsaugoti visų kreditorių interesus ir užtikrinti skirtingų interesų pusiausvyrą priimant svarbiausius sprendimus restruktūrizavimo procese, numatyti kreditorių balsavimą grupėse.	Lietuvos Respublikos Vyriausybė	Pateikti Lietuvos Respublikos Seimui Įmonių restruktūrizavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektą.	2016 m. I ketv.
4.	Siekiant didinti sėkmingai baigtų restruktūrizavimo procesų skaičių, numatyti priemones, kurios užtikrintų kokybišką restruktūrizavimo plano parengimą.	Lietuvos Respublikos Vyriausybė	Pateikti Lietuvos Respublikos Seimui Įmonių restruktūrizavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektą.	2016 m. I ketv.
5.	Siekiant užtikrinti, kad, blogėjant įmonės finansinei būklei, ir jai tapus nemokia, nebūtų pažeidžiami kreditorių interesai, taupomos laiko sąnaudos, nustatyti:	-	-	-

Eil. Nr.	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Veiksmas / priemonės / komentaras	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
5.1	pareigą restruktūrizavimo administratoriui ir įmonės valdymo organui įmonės restruktūrizavimo metu nuolat sekti įmonės finansinę būklę ir, jei tapus nemokia, kreiptis dėl restruktūrizavimo bylos nutraukimo ir bankroto bylos iškelimo;	Lietuvos Respublikos Vyriausybė	Pateikti Lietuvos Respublikos Seimui Įmonių restruktūrizavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektą.	2016 m. I ketv.
5.2	kokiais terminais (dažnumas) ir kokio turinio ataskaitas apie restruktūrizavimo plano vykdymą turi teikti valdymo organai ir / ar restruktūrizavimo administratorius kreditoriams ir teismui;	Lietuvos Respublikos Vyriausybė	Pateikti Lietuvos Respublikos Seimui Įmonių restruktūrizavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektą.	2016 m. I ketv.
5.3	Įmonių restruktūrizavimo įstatyme, kad nemokumas restruktūrizavimo bylose būtų suprantamas ir vertinamas vienodai kaip ir bankroto bylose;	Lietuvos Respublikos Vyriausybė	Pateikti Lietuvos Respublikos Seimui Įmonių restruktūrizavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektą.	2016 m. I ketv.
5.4	kad teismas, priėmęs nutartį nutraukti restruktūrizavimo bylą, iš karto nagrinėtų bankroto bylos iškelimo klausimą.	Lietuvos Respublikos Vyriausybė	Pateikti Lietuvos Respublikos Seimui Įmonių restruktūrizavimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektą.	2016 m. I ketv.
6.	Siekiant išvengti skirtingų konkurencijos sąlygų, pašalinti kliūtis restruktūrizuojamoms įmonėms dalyvauti viešuosiuose pirkimuose ir nustatyti, kad valstybės institucijų teikiamose pažymose dėl mokestinių įsipareigojimų vykdymo būtų nurodoma, kad restruktūrizuojama įmonė neturi mokestinės nepriemokos, jeigu ji privalomąsias įmokas moka restruktūrizavimo plane nustatytais terminais.	Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos	Pašalinti kliūtis, kad viešųjų pirkimų procedūrose dalyvaujantiems tiekėjams teikiamose pažymose apie įsipareigojimų, susijusių su mokesčių mokėjimų įvykdymu, būtų nurodoma, kad restruktūrizuojama įmonė neturi mokestinės nepriemokos, jeigu ji privalomąsias įmokas moka restruktūrizavimo plane nustatytais terminais.	2015 m. IV ketv.
7.	Siekiant užtikrinti teisėjams būtinų ir aktualių mokymų poreikį nagrinėjant restruktūrizavimo bylas, imtis priemonių, kad teisėjų mokymų planuose būtų numatyti mokymai ir specialiosioms nemokumo teisės ir finansinės analizės žinioms gilinti.	Nacionalinė teismų administracija	Įtraukti specialiosios nemokumo teisės ir finansinės analizės mokymų temas į rengiamas metines teisėjų kvalifikacijos	Kasmet (pagal nustatytą poreikį)

Eil. Nr.	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Veiksmas / priemonės / komentaras	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
			kėlimo programas ir organizuoti mokymus teisėjams šiomis temomis.	
8.	Siekiant efektyvesnės restruktūrizavimo administratorių priežiūros, parengti metodikas ir (ar) vadovą, kuriais vadovaujantis būtų atliekami visapusiški restruktūrizavimo administratorių veiklos patikrinimai, leisiantys įsitikinti, ar restruktūrizavimo administratoriai tinkamai vykdo teisės aktais jiems priskirtas pareigas ir (ar) atitinka jiems keliamus reikalavimus.	Įmonių bankroto valdymo departamentas prie Ūkio ministerijos	Parengti įmonių restruktūrizavimo administratorių priežiūros metodikas ir (ar) vadovą.	2016 m. III ketv.

Atstovai ryšiams, atsakingi už Valstybės kontrolės informavimą apie rekomendacijų įgyvendinimą plane nustatytais terminais:

Lietuvos Respublikos Vyriausybės:

Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos

Įmonių teisės ir nemokumo politikos departamento

Nemokumo politikos skyriaus patarėja

Siuzana Ščerbina-Dalibagienė

Tel. 8 706 64826, el. p. siuzana.scerbina@ukmin.lt

Įmonių bankroto valdymo departamento prie Ūkio ministerijos:

Direktorius

Remigijus Rekerta

Tel. (85) 2499321, el. p. Remigijus.Rekerta@bankrotodep.lt

Nacionalinės teismų administracijos:

Direktorė

Reda Moliene

Tel. (85) 2514117, el. p. reda.moliene@teismai.lt

Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos:

Mokesčių apskaitos departamento direktoriaus pavaduotoja

Violeta Vyšniauskienė

Tel. (85) 2194241, el. p. V.Vysniauskiene@vmi.lt